

Naiste Hääl

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 4

SISUKORD: 1) Riigikogu valimiste eel. 2) E. Naisorganisatsioonide Liidu erakorraline peakoosolek 17. märtsil 1929. a. 3) Kirjanduslik veste. 4) Mõnda Poola naisliikumisest. 5) Ka Eestis naispolitsei teostumas. 6) Miss Estonia. 7) Naise ülesannetest. 8) Kuidas peaksime kasvatama omi lapsi? 9) Kroonika.

PERENAINE: 1) Meeletuletusi haudumise hooajaks. 2) Pelargooniad. 3) Vasikaliha. 4) Käsitöö ja riietus. 5) Kaneva pinnalised aknaeesriided.

“Naiste Hääl”

**Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.
Ilmub 1 kord kuus.**

Toimetaja: MARIE REISIK.
Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.
Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

Toimetus ja talitus asub:
TALLINN, Rataskaevu tänav 22.
Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

Tellimise hind: poolaastaks — 2 kr., aastaks — 4 kr. Üksiknumber 40 senti.
Väljamaa tellimine 5 kr. 50 s.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 30 krooni. 1 mm ühel veerul — 10 senti.

TEADMISEKS kõigile “Naiste Hääle” sõpradele

Kuna ajakirja väljaandja poolt loosimise ajaks loodetud aastatellijate arv veel täis ei ole, mida seletada võib külma talve ja haigustega, lükatakse loosimine edasi 15. okt. s. a. peale, et sellega suuremale hulgale võimaldada sellest osa saamist.

Pakkume teile kingituseks allnimetatud tarvilikud ja väärtuslikud asjad:
SINGERI ÖMBLUSMASIN
KOHVER-GRAMMOFON
HÕBE KÄEKELL
KOHVISERVIIS

Kõikide “Naiste Hääle” lugejate vahel, kes ajakirja AASTATELLIMISE 15. OKTOOBRIKS s. a. ühes rahaga talitusele ära saatnud, loosime sel päeval ülalnimetatud võidud välja.

Tellige aegsasti “Naiste Häält” 1929 a. peale

MÄISTE HÄÄL

E. NALSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 4

Aprill 1929

III aastakäik

Riigikogu valimiste eel

Kõige kolme aasta järele võivad meie vabariigi kodanikud avaldada oma soovitudvat tahumist ja määrata meie riigi valitsemise juuna. Ei ole ühtki teist õigust, mis ühe riigi elus nii palju kaaluts, sellega ühtlasi nii kohustam ja vastutuskritas oleks, kui jedia on demokraatlike riigi avalmissõigus.

Valimissõiguje teostamine, hääle äraandmine Riigikogu valimistele on piilja õigus ja kohus igale, kellel meie riigi ja rahva saatus kallis. Seda kohust peame tähtsana kõigije mõtlemissje ja kaalumisje järele. Seft meist enestest oleneb, kas meie oma seadusandlisesje kogusse jaadame oma õiged esitajad, e si t a j a d, kelledel esiplaanil seisab kogu rahva ja riigi hea käekäik.

Gestis on naine vabariigi algpäevijst jaadik võimud kõrvuti mehega kahtuda oma valimissõigust.

Meie riigi algpäevil leidus Gestis vaevast mehi, kes oleks kahelnud vesti naise poliitilises küpsuses. Ühemeelselt arvi naisele poliitilises õigused kõige laiemas ulatuses. Sellega hinnabi naitst täisväärilisje kodanikuna, kes koos mehega võib õjustada ja juhtida meie riigi saadust, mis tundub ka täitja loomulikuna demokraatlikus riigis.

Kas on eesti naine täitnud täiel määraval oma kodaniku kohuseid?

Kas on eesti naiskodanik ka jutanud oma poliitilisi õigusi täiel määraval?

Õmad kodanikukohused on eesti naine täitnud kindlasti täiel määraval. Ta on kogu meie riigi kestel kõrvuti mehega suure innuga keimud ülesehitavat riiklist tööd, küll kodus emana ja perenaisena, jannuti meie ühiskonnas igal alal, kus tema abi ja küllgepandavat kütt tarvis oli, küll ka paljudel kühkealadel, kus ta tööd on andnud häid ja üldiselt hinnatud tagajärgi.

Kuid, kahtluts oleme meie, naised, jenniri krig loitud olitud oma kodanikuõiguste kahtumises, oma enestest õiguste eest mõtlemissjes. Kodaniku ühevaduvist pole

meil olitud tarvilisel määraval. Poliitilises õigused on meil omaki selleks, et nende abil maksma panna endid ka igapäevases elus. Aga, nagu meie ajakirja weergudel kordumvalt ja küllaldajelt selgitatud, on meie naitse eradiguline seifjukord praegu ikka weel jannane, mis alandam igale naitsele, mis mõjub otje halvamavalt naitse ijetegevusele.

Naitse armujam ja ahtijangi tödala, kodune perenaitse töd ja riiklises ülitähtis ema kasvatustöö, pole meil jenniri tunnustatud riiklises ülesehitava ülesandena, mis väärikis nimetustki tödmana, — kõit meie perenaitjed ja emad on meil tänapäevani ametlikult tödta ja kühjeta istitud.

King on weel terve piik rida küsimusi, mis meile, naitsele, maalujad ja ligidad meie riiklises elus, mis tungimavalt nõuavab, et naine nende õjustamisel kaaja kõnelseks. Kas ongi üldisje võimalik, et meie riigi, meie kodude ja kogu meie elu juhtimisel mehed üksti suudavad rahuldavalt lahendada kõiki küsimusi?

Sannuti, nagu igapäevases koduses elus edu on silmapaistvamavalt suurem, kui kõiki eluküsimusi lahendavad ühelmeelil koos mees ja naine, pannes nende lahendamise pandiks oma parema äranägemise ja voimetades südametunnistuse järel, jannuti on see tarvilik ja otstarbekohane ka juurenlatustlises riiklises elus.

Meie aja elu on kujunenud nii, et ükski majapidamine ja kodu ei saa ennast eraldada suurest üldisusest. Sellega on meie kodu neli jenna muutunud nii avaraks, et nende piirideks on kogu riigi piirid. Ei saa enam ükski kodu kuge, seega ka naitse naine, elada, ilma et tal igal jannmul ei tuleks koku puurtuda naitse eluga.

Poliitika, mis haarab kõiki meie eluavaldufi, on seega tunginud ka naitse ja naine ei saa tänapäev enam olla selle ütskõikses pealtvaatajaks.

Mõelgem sellele ka eelolevatel valimistel!

Meie ei kogi kõrvast seista.

Meie ei tohija ei wõidaks öeldakse, et kes meid esitab tulewases Riigikogus!

Meie poliitiline elu on toimunud erakondades ja erakondade, jageli wäiklane wõitlus pole meile, naistele, mitte igatord meeldin. Sellepärast oleme meie erakondadest eemale jäänud ja erakonnad ei arvesta naistega, kuigi meie arv on suurem meesvalijate omast ja meie moodustame teega suure jõu, millega peaksid arvestama kõik meie erakonnad.

Ustudes meie tervat poliitilist ütskõhust, on aga meie erakonnad, omast suure enamuses, nähtawasti jõudnud otsusele, et eesti naine on jäädawalt loobunud poliitilist, et teda ei hõwita meie riigi ja ka naist ennast puutuvad küsimused, et ta neis kaaja kõnelda ei taha, et ta ei soowigi näha oma esitajaid-naist meie Riigikogus. Seda tõendawad igatahes tulewase Riigikogu kandidaatide nimetirjad. Viimast paari erakonna nimetirjas näeme paari naiste nime.

Wenjaadawalt toimeth Riigikogu walmistel iga wälja oma jädametunnistuse järel. Aga kas ei peaks nüüd,

kus meie, naisted, läheme jälle ford walmistetele, meie naistele ja poliitiline jädametunnistus meid järdima hääletama just naiskandidaatide poolt? Meil on pealegi meie walmistõigusega wõimalus antud jeda eriti rõhutada naiskandidaadi allakriipjutamijega.

Kui meie järdakime üksmeehest näidata, et ka meie oleme poliitiline jõud ja tahame oma esitajate kaudu kaaja kõnelda oma riigi ja ühtlasti oma kodude juhtimisel, tahame ka Riigikogus rõhutada ja wäljendada oma arwamist, siis muudakime meie sellega jeda eesti naiskodanikke allahindawat otjust, mis praegu nähtawasti kindlasti maad wõtnud meie poliitilist elu juhtiwates ringkondades.

Selolewad walmistised pakuwad meile wõimaluse näidata oma jõudu. Ning selle jõuga arwestaksid tulewikus wististe kõik meie erakonnad ning meie awame naistele tee Toompeale, meie kõrgesse kotta, mille tõi ja waim kindlasti wõidak, kui maal nii mees- kui naiskodanikud koos seiskanwad walmel f o g u r a h w a h u w i d e e s t .

Eesti Naisorganisationsioonide Liidu erakorraline peakoosolek 17. märtsil 1929. a.

Tänapuise peakoosoleku päewakorras sefsid peale awamise ja tarwikkude walmiste 1. Liidu tegewuse ülewaade, 2. kassa- ja rewisjonikomissjoni aruanne, 3. komisjonide aruanded, 4. põhikirja muutmise, 5. IV. ülemaalse naiskongressi küsimus, 6. aruanded kohtadest, 7. referaat: „Naise kodanikukohustest“, 8. walmised ja lõpuks jookswad asjad.

Peakoosolek peeti ära Liidu ruumides Katakawu tän. nr. 22, koosoleku juhatajaks waliti prouad M. Timus (Pärnu), Kuperjanow (Tartu) ja prl. Kõiva (Maanaiste keskselti esitus); sekretariaati prouad S. Janzen, Tassa, Sielo ja prl. Tiir. Peale selle kolmeliikeline mandakomisjon.

Peale rewituse Liidu juhataja M. Keisiku poolt kannab Emma Peterson ette Liidu tegewuse aruande.

E. N. Liidu tegewus 4. 3. 1928. — 17. 3. 1922:

Liidu 4. tegewusjärg algas peale wiimast peakoosolekut, mis ära peeti Tallimas 4. märtsil I. aastal. Sellega on 4. tegewusjärg kestnud ainult aasta. Põhjusteks miks uus, tänane peakoosolek nii wara koku kutsuti, oli Liidu põhikirja muutmise tarwidus.

Wiimasel peakoosolekul suurendati juhatusel liigete arwu 15.—18. peale ja peakoosoleku poolt walitud juhatus jao- tas ametid järgmiselt: juhatajad — prouad M. Keisik, J. Pätz, J. Balbrock; sekretärid: prouad E. Peterson, L. Einbünd, S. Janzen, J. Steinmann; kassahoidjad — prouad R. Holst, A. Peet; ametita juhatusel liikmed: prouad E. Aron, M. Olesj, M. Keiman, Grauberg, Teber, Wares, Sielo, Siimon, Kasf.

Soolimata Liidu 4. tegewusjärgu lühikestest kestwusest, on

ta olnud Liidu elus küllalt järdumusrikas. Liit oli ka sel tege- wusjärgul mitme ideelise asja algatajaks. Ta esitas juba märtsis märgukirja järdeministeeriumile, naispolitsei amet- lisse kutsumise küsimuses. Märgukirjale kirjutas alla ka Naiste Karskussliit. Jaatawat wastust me oma märgukir- jale seeford küll ei saanud, kuid hiljuti wõisime ajalehilt lu- geda, et üks naisjurist wastu on wõetud politseikooli ja talle lõpetamise korral koht lubatud politseiteenistuses. Seega wõime heameelega konstateerida, et Eesti naine on uue wõidu saawutanud, uue tegevusala wõitnud, kus ta ühtlasti naiste huwisid kaitsta wõib.

Aprillis esitasime märgukirja haridusministeerile kino- ja ajakirjanduseküsimuses. Rahuldustundega wõime tähendada, et ka see märgukiri tagajärgi saawutas. Haridusministeer- iumi poolt hakati tõsist tähelepauu juhtima noorsoo kinos- käimisele, awaldati järdumäärus, tšenjuuritahe filme jne. Jääb küll weel nii mõndagi soowida, nii ei saa just ütelda, et kinodes kontrolli hästi teostatase ja on ka juhtunud, et tšenjeerijate poolt on lubatud akadeemistele filme, mis oma siju poolest noorpoole kofasjed ei ole.

Samas märgukirjas juhtisime hra ministri tähelepauu jellele, et meie ajalehis wahest kirjutiised ilmuvad, mis noorte peale demoraliseeriwalt mõjuda wõiwad, nagu wägista- miste, ebakõlaliste armuseikluste, enesetapmist, kuritegude kirjeldused wäiksemis peenjustes, samuti Pariisi moedaa- mide rafineeritumate wõtete esiletoomine ja wiimaste moe- uudiste kirjeldamine. Sama küsimuse üle saatsime märgu- kirja ka Ajakirjanduse Liidule. Wõime jälle tunnistada, et meie märgukirjal on olnud tagajärgi, meie ajakirjandus on muutunud soliidimaks, meie päewalehtebe moartikliid tagasi- hoidlikumaks.

Edasi esitajine märgukirjad Tallinna linna koolivalit-
jusele ja haridusministeeriumile naistejkkoolide juhatajate
kõnnumes, väljendades oma alalist seisukohta, et naistejkkoolide
juhatajaks olgu naised — kasvatajad. Kuid neil märgukir-
jadel vähemalt Tallinna valimistel küll tagajärge polenud.

„Wõrnhõimu“ ettepanekul esitajine märgukirja Wõru
linna- ja maakonnawalitajusele, et Wõru emade ja laste
nõuandepunkti juhatajaks walitaks naisarst. Seniini sel mär-
gukirjal tagajärge pole olnud.

Ühels lähtjamatks kõnnumes 4. tegevusjärgul sai Eesti
juuremate naiskoonduste liitumise kõnnumes. Liidu juhatusel
algatusel peeti ära kaks juuremat organisatsioonide wabelist
nõupidamist, kus jõuti ühijest otjusele, et liitumine wõiks
sündida Naisliidu ümber. Et Liidu wanas põhikirjas koon-
diste ja ülemaaliste organisatsioonide liikmeks olemit ette
nähtud pole, asust Liidu juhatus põhikirja muutmisele ja
esitab selle muudetud kujul tänajele peakoosolekule kinnita-
mijeks.

Sündnumes E. N. Liidule oli Rahwuswahelise Nais-
liidu juhatusliikme pr. van Gegheni külastäit 2. sept. —
16. sept. l. a. Külastäigu eesmärgiks oli tutvunemine
Liidu juhatusjega, Eesti naiste töö ja tegevusjega. Prl. v.
Geghen külastas Tallinat ja Tartut; talle näidati kõike, mis
talle huwi pakkuda wõis ja anti põhjalik informatsioon
naiste töö ja tegevusjelt Eestiis.

E. N. Liidu jookswast tööst tuleb esireas mainida „Naiste
Hääle“ wäljaandmijst. See töö on juhatusjelle küllalt wastu-
tusrikas. Oma häälelenda wäljaandmine nõuab meilt nii
waimlist kui ainelist pingutust. Oleme sellega hakkama saa-
nud. Otjustajine oma ajakirja ka sel aastal wälja anda
endises kaustas, endise hinnaga ja siisuga. Oleme püüdnud
rohtem refllaami teha, kuulutajine wälja aastatellijate wa-
bel loterii. Paneme endiselt kõigile Liitu kuuluwaike orga-
nizatsioonidele jüdamele mitte keelduda täitmast endist
otjust „Naiste Hääle“ tellimijeks ja igale meie poolehoidjale
mitte keeldumast meie ühijest ajakirja tellimast ja sewitamast.

Liidu juhatus on austanud oma lugupeetud kauaaegseid
tegelasi Marie Keimani ja Minni Oleski nende 50. a. sü-
nipäewa puhul, wäsimatut Peterburi Naiskõltsi tegelest E.
Verchenbaumi; Liidu juhatus on ka tervitanud meie lugu-
peetud riigimeest ja awalikku tegelest, Jaan Tõnissoni tema
60. sünnipäewa puhul ja Tallinna põlist linnapead, hra
Kõsoni tema 50. sünnipäewal.

Liidu 7 instruktori poolt on l. aasta jookswal peetud 26
kutsehariduslist kursust 618 osawõtjaga. Üsna 4. tegevusjärgul
lõpul läks Liidu juhatusjelt korda jälle ametisse panna ter-
wishoju instruktori, kellenä pr. dr. Tohwer juba loenguid
en alganud. Tallinna Rahwailitkoolide seltsi ettepanekul
korraldas Liidu juhatus Tallinnas loenguid naistele nais-
liikumise, terwishoju, majapidamise ja kaswatuskõnnumuste
üle.

Liidu murelapseks on alati olnud alaealiste tütarlaste
kodu, mis praegu ajub Saksi mõijas, mille waimline juhti-
mine kuni wiimase ajani kuulus Liidu juhatusjelle. Kuid wi-
imajel ajal on töö-hoolekandeministeeriumi poolt, täiesti
mõõda minnes Liitu ja alaealiste tütarl. kodu hoolekogu,
maksma pandud uus põhikirja ja wallandatud senine kodu
naistjuhataja ning ajemele nimetatud meesjuhataja. Liidu

juhatus jaatis sel wõjul töö-hoolekande ministriise protekt-
kirja.

4. istungjärgu jookswal juurenes Liit 3 naisorganizatsiooni
ja Maanaiste Keskliiki liikmeks astumijega.

Liidu komisjonid on olnud õige passiwised, mainida
wõib wabest ainult hoolekande ja kutsehariduse komisjone,
mille tegevusjelt eraldi aru annuwad nende komisjonide
juhatajad.

Liidu kassa arwete läbitäit oli l. a. 47.632 fr. 62 j. Kassa
lisjetulel 30.186 fr. 64 j.; wäljaminek 30.328 fr. 45 j. „Naiste
Hääle“ aastane arwete läbitäit oli 34.470 fr. 4 j.; lisjetulel
10.273 fr. 35 j.; wäljaminek 10.338 fr. 79 j.

Liikmemaksu sai Liit l. a. 108 fr. 88 j. ja maksis ise liik-
memaksu 112 fr. 30 j.

Liidu ainelise seiputõura kindlustamijeks tulewikus ot-
jastas Liidu juhatus korraldada loteriid ja esimes siiseminis-
teeriumile jellekohase palwega, kuid luba pole seniini tulnud.

Täiendusjeks annab M. Keisik ülewaatõ Liidu
läbikäimijest Rahwuswahelise Naislii-
duga, tutvuwastades koosõlajaid lähemalt wiimase wõimsa
organizatsioon tegevusjega. Rahwuswaheline Naisliit on tu-
gewamaid rahwuswahelisi organizatioone maailmas, temas
on esitatud 42 rahwust üle 40 miljoni liikmaga. Liidu töö
jaguneb paljudesse komisjonidesse, mis alalises kirjalkitus
ühendusjeks seisawad kõigi liitude wastawate komisjonidega.
Kirjalik läbikäimine on läinud tegevusaastal E. Naisliidul
olnud wäga elaw. Rahwuswaheline Naisliit on Eesti-
le juhtunud haruldajest joojalt, mida muu jens tunnistab ka
aujekretäri pr. van Gegheni külastäit Eestiisje. Aruandja
ieatab, et tänawu maikuu algul peetakse Londonis ära esi-
mene rahwuswaheline maanaiste konverents ja Rahwus-
waheline Naisliidu üldjuhatusjekoosolek, millest Eesti naiste
osawõtt oleks tungiwalt soowitaw.

Kassa aruande wõetakse ühel häälel wastu, ja-
nuti kuulatakse ja wõetakse wastu rewizjoni komisjoni aru-
anne.

Marandaatkomisjoni teatel wõtawad peakoosolekust osa
14 organizatiooni 34 esindajaga.

Liidu hoolekande komisjoni aruande kannab
ette pr. dr. Rostfeld-Säff.

Komisjoni tööks on esijoones olnud kaks emade ja laste
nõuandepunkti korraldamine Petserimaal. Keisik töötas üks
Tobrowos ja teine Troitskas. Mõõtemad leiawad wäga ela-
wat osawõttu ja abitarwitajate hulka kuuluwad mitte ainult
naised ja lapsed, waid ka mehed. Abiandmiste arw on en-
dise aastataga wõrreldes tunduwalt kaswanud Tobrowos
1927. a. 2059 juhtumi ajemel 2458 juhtumijst ja Troitskas
1927. a. 4265 juhtumi ajemel 4776. Haiguste esikohal on
suguhaiagnised, siis naha- ja kolmandal hingamisorganite
haigused. Abortide arw osutab ka Setumaal kaswu. Kol-
manda punkti awanijeks on komisjonil läbikäimijed käi-
mas maakonnawalitajjega.

Riiklit lastehoolekande keskkorraldus on liik-
meks Rahwuswahelise laste hoolekande ühingus Genfis.
Läinud aastal peeti ära Riias Balti riikide emade- ja laste-
kalkse konverents, millest osa wõttis ka komisjoni juhataja
pr. Rostfeld-Säff. Loodi Balti riikide waheline emade- ja
lastekalkse komitee Eesti, Läti ja Leedu esindajajst. Komitee
koosolekul peetakse iga nelja kuu tagant kord.

hoolekande komisjon on taaja aidanud üleriikliku laste hoolekande tekkorralduse algatamisel, loomisel ja võtata oma esindaja kaudu aja ka selle tööst.

E. M. Liidu esindajana võtab aja R a h w u s w a h e l i s e Naisliidu rahukomisjoni tööst pr. Miinu Kurss-Olesk. Rahukomisjon töötab tihedas kontaktis rahvasteliiduga. Rahutöös on närgata väikest edu. Töötati välja normaal vahetohu lepinguforma, mis ette näeb, et kõik juriidilised tüliküsimused ontakse otsustada rahvusvahelisele kohtule, kui pooled ei eelista oma tüliküsimusi lahendada eimeses instantsis, s. o. vahetohu kaudu. Tähtsam sündmus läinud aastal oli Kelloggi pakki allakirjutamine. Kõneleja tuncustab koosolijaid jelle süuga. Kõik kaunid deklaratsioonid aga jäävad õhtu rippuma, kui rahvastes ei walitse rahu wain. Selle rahuhimu kasvatamisel on naistel tõta värtis osa. Tuleb edendada rahvusvahelist koostööd, tuleb tutvustada noori rahvasteliidu tööga, tuleb suurt tähelepanu pöörda majanduslikkudele küsimustele, kuna rahw ja majandusküsimused tihedalt on seotud. Ei ole asjata ellu kutsutud rahvuswaheline tööorganisatsioon, mis õhik teid tülitekitawate sotsiaalsete pahede kaotamiseks.

Kuisehariduse komisjoni aruande kannab ette Salme Waldrock. Selle töö on Tartus läinud aastajooksul seisnud peaaesjalikult hädaabitööde korraldamises naistele, mille kõrwal on edasi kestnud osawõit kuskoolide hooletogudest.

Terwishoiu komisjoni tööst kõneleb dr. Emma Laaberg. Komisjon on tihedas ühenduses Rahvuswahelise Naisliidu samanimelise komisjoniga ja kui ka rahvuswahelise terwishoiu liiduga ja tema töö on seisnud ülesandete täitmises, mis rahvuswaheliste organisatsioonide poolt on peale pandud rahvuslikkudele organisatsioonidele.

Peaks komisjoni aruannete arakuulamist võtab peakoosolek ühel häälel wastu Johanna Pätsi ettepaneku, mis tunnistab otstarbekohaseks ja tungiwalt soowitawaks 2 esindaja saatmise maikuus Londonis arupectawale 1. rahvuswahelisele maanaiste konwentsijale ja Rahvuswahelise Naisliidu ülbjuhatusel koosolekule. Esindajast peaks olema üks Liidu juhatusel liige ja teine maanaiste keskkondijele saadik. Tunnistatakse soowitawaks, et Liidu juhatus samme astuks tarwilikkude summade saamiseks.

Järgmise küsimusena seisab järjekorras Eesti Naisorganisatsioonide Liidu senise põhikirja muutmise. Muutmise tarwidus on tekkinud päewakorrale tarwidusega, kõigi wiimastel aastatel tekkinud suuremate naisorganisatsioonide keskkondijele ja ülemaalistele organisatsioonidele tööd ühtlustada ning ühendada ja neile võimalust anda ühe keskkoha ümber koonduda. Liidu senine põhikirja, mille järele on töötatud ligi kümme aastat, on wananenud. Arutamisele tuleks kõigepealt Liidu nimi, liikmete kohta käiwad §§, asemikkude kogu, mille asemel astuks iga-aastane peakoosolek ja täiendawa paragrahwina organisatsioonide ehituswiis.

Peale läbirääkimisi, mis käsitawad peaaesjalikult asemikkude kogu ära kaotamise otstarbekohasust, wõetakse muudatused ettepanud kujul ühel häälel wastu. Selle järele oleks liidu edaspidine nimetus Eesti Naisliit, mida peakoosolek

peakoosolek kiiduawaldustega terwitab. Liikmete, nende õiguste ja kohustuste kohta käiw § tõlaks muudetud kujul järgmiselt:

„Liidu liikmeiks wõiwad olla kõik Liidu eesmärti pooldawad a) naisorganisatsioonide liidud ja keskkonnad, b) ülemaalised naisühingud ja seltid, d) ühtsed naiskeskkonnad, c) jegaorganisatsioonide iseseiswad naisosakonnad.“

Ehituswiisi peakoosolekul määrab ära § 27, mis tõlaks järgmiselt:

„Liitunud organisatsioonid wõtawad peakoosolekust aja järgmiselt: iga liit, keskkonnad ja ülemaaline organisatsioon 10 häälteõigusliku esindajaga, iga ühtsed organisatsioon 1 häälteõigusliku esindajaga.“

Peakoosolek wõitab muudetud põhikirja alla kirjutama ja rahukogule kinnitamiseks esitama prouasid Keiskut, Pätsi ja Einbundi.

4. ülemaalise naiskongressi küsimusest kõneleb Linda Einbund. Wiimane naiskongress 1925. a. tegi otsuseks edaspidijele kongressile ära pidada 5 aastajele wahaja järele. Seega peaks järgmine kongress maad leidma 1930. aastal, mis ajal ka E. Naisliit wõib tagasi waadata 10. aastajele tegevusele.

Peakoosolek wõtaw wastu M. Keiskutu ettepanekud kongressi asjus:

1. „E. M. Liidu peakoosolek otsustab ära pidada 4. ülemaalist naiskongressi 1930. a. sügisel ühel ajal Liidu 10. aastapäewaga.“

2. Peakoosolek tunnistab tarwilikkus, ühel ajal naiskongressiga ära pidada üle riiklikult naisnoorsoo päewa.

3. E. M. Liidu peakoosolek wõitab Liidu juhatusel moodustama kongressi korraldawa komitee.

Pealeõunane peakoosolek algab aruannetega kohatadelt. Oma organisatsioonide tegevusest andsid aru Tallinna Naisühingu, Maanaiste keskkondijele, Selle perenaiste selti, Walga naiskeskkonna, Narwa naiskeskkonna, Nõume naiskeskkonna, Wõru naiskeskkonna, „Wõruhoimu“, Pärnu naiskeskkonna ja naisühingu, Tartu naisühingu ja naiskeskkonna, Wiljandi naiskeskkonna, Tallinna naiskeskkonna esitajad.

Kuna kõigi aruannete toomine siin kohal käesolewa kirjutuse raamid liiga laiaks paisataks, ilmuwad need järgmises numbris. Järgneb referaat „naisel kodanlik kohustest“ Marie Keiskutu poolt.

Politiiline ühediõiguslus, walimisõigus, on Eesti naisel kätte annud wõtme uste awamiseks, mis peawad wiima naisel täielikule ühediõiguslusele ka kodanlike seaduse ees. Kui aga jälgida meie naisel tegevust rohkem kui kümneaastajele häälteõiguse maksuse ajal, tuleb tunnistada, et naine selle asemel, et oma õigust laiendada ja kätte wõita uusi seaduse kohti, on kinni lastanud langeda mõnegi ukse, mis temale enim on olnud awatud. Nii on naisel täitnud Riigikogust kaalunud, praegu makses perekonnaseadus käsitab nait nõrgamõistuseliku olemusena, kel ei ole iseseiswat määramise ega walitsemise õigust oma waranduse ega teenistuse suhtes abielus, kõnelemata abielu ühise waranduse suhtes. Naisel ei ole õigust olla eestkõstja, pärimisseadustes on ta jäätud teisejärgu olemuseks.

Ma uus, Riigikogule vastu mõtmiseks esitatav perekonna-
jeadus ei juhtu naisele kui ühewäärilisele mehega, waid aja-
tab ta ifkagi eeskoostmise alla kuuluma olewuse seisuforda.

Meie naised ei tohi ega wõi leppida jellise seisuforraga.
Nende kohus on walwel olla, et neid wälja ei surutaks po-
liitilijest elust, mitmesugustelt kutsealadelt ja et neid seadus-
andluses käsitatakse täideguslikkudena, meestega ühewäär-
tuslikkude kodanikkudena, nagu jeda ette näeb meie põhi-
jeadus. Kõne lõpul esitab referaat resolutsiooni, mis
peakoosoleku poolt ühel häälel vastu mõetakse järgmijel
fujul:

«E. N. Liidu peakoosolek tunnistab tarwi-
likuks naiste osawõtu ekspertidena uue
Walti eradiiguse kawa wäljatõõtamisel. Uue
eradiiguse kawa ojad, mis puudutawa d
nait, on rajatud alustele, mis wastolus
meie põhijeadusega, kus hinnatakse kõiki
kodanikke ühewäärilijest. Peakoosolek jä-
tab Liidu juhatusse hooletks astuda tarwi-
likke samme, ühinedes jelleks teiste suure-
mate naiskoondistega, et eradiiguse lõpu-
likul wäljatõõtamisel naiste osawõttu ei
keelataks ja et uus perekonnanjeadus tõõta-
takse wälja jilmas pidades wabariigi
põhijeadust.»

Walimised: Peale wäikeje wahaja ajutakse wali-
miste juure, mis toimetatakse wana põhikirja järele. Uute
ettepanekute järele, mis peakoosoleku poolt heaks tunnistat-

akse, jaab juhatus 25 liikeline, kusjuures Tallinnast oleks
14 juhatusliiget ja juhataja, tuna 10 liiget oleks wäljaspoolt.

E. Naisliidu juhatajaks walitakse ühel häälel tagaji
Marie Reijik. Juhatusje liigeteks walitakse ühel häälel
Linda Einbund, Johanna Päts, Emma Peterjon,
Linda Steinmann, Helmi Janjen, Klara Holst,
Liida Peet, Wirwe Päss-Kallas, dr. M. Linnaks,
Helmi Haber, Alma Kurfeldt, prl. Mõllits, pr.
Jürgens — Tallinnast, prd. Kõbbin, Kõiwa, Let-
jar — maanaiste fejskoondijest, Minni Kurs-Olesk,
Salme Baldrock, Marie Reimann — Tartust, Meta
Timust — Pärnust, Alma Sielo — Wõrust, Graun-
berg — Narwast, Wares — Wiljandist, Teder —
Walgast.

Juhatusje liigete kandidaatideks walitakse maanaiste fejs-
koondijest prd. Jürmann ja Ilwes, dr. Sepp —
Pärnust, Kitzberg ja Kuperjanow — Tartust,
Susi ja Norma — Tallinnast, Simon — Rakwerest,
Pederat ja Jaason — Wõrust.

Peakoosolek otustab ühel häälel, et juhtumil, kui koha-
peal walitud juhatusje liige juhatusje tõõdest ei jaa oja wõtta
wõi wälja langeb, mis tema ajemele tuleb samast organi-
jatsioonist walitud kandidaat.

Revisjoni komisjoni walitakse prd. Tõrwand ja
Simu, prl. Soenberg, kandidaatideks prl. Täär ja
Reintal.

Peakoosolek lõpetab oma üksmeelse ja wiljata tõõpäewa
Tallinna Naisühingu kullajena meeleolurikka kooswiibi-
mijega Tallinna naistusekooli ruumides.

Kirjanduslik veste

M. Mõtslane, kellelt seni ilmus ratsionaal-
set põlluharimist propageeriwaid teoseid, on nüüd
kirjutanud jutustuse (mida ta ise küll nimetab ro-
maaniks, nagu meil on iga pikemat teost nimeta-
ma hakatud) „Hilda Kõrewares“, kus ta kirjeldab
eesti tõusiklikku seltskonda ja noore keskkooli
haridusega neiu eluraskusi sellases seltskonnas
palgategenistust otstes.

Jutustuse peategelane Hilda Kõrewares, kehva
lesknaise tütar, ei leia pärast kooli lõpetamist
tükil ajal mingit wähegi sobivat teenistust ja lä-
heb wiimaks häda sunnil restorani einelauda (tee-
nima. Sellase sammu mõistawad jõulkamad kaasko-
danikud terawate sõnadega hukka ja kuigi Hilda
jäab restorani teenima kõigest paariks nädalaks,
ei taha teda „korralikud“ inimesed pärast seda
enam tundagi, veel wähem tahetakse teda kuhugi
teenistusse wõtta. Nii et neil muud üle ei jää kui
rikka ärimehe Eriksoni juure masinapreiliks min-
na, kuigi ta teab, et see isand oma kontori nais-
teenijaid sunnib intiimsuhetele ja neid õige sage-
daasti wahetab, et uut „suhtumise“ materjali saa-
da. Erikson teebki kõik, et Hildat meelitada luba-

matule suhtumisele, kuid Hilda jääb pärast mõ-
ningat kõhelemist kõõbliselt wõitjaks, on aga see-
pärast sunnitud teenistusest lahkuma. Seltskon-
nas siiski keegi ei usu tema süütust ja kodulin-
nast mingit teenistust leidmata sõidab Hilda pea-
linna, kus tal oma ilu tõõttu õnnestub saada mees-
te ligimeelitaja koha uhkes mereäärses kohvikus.
Kuna aultor nähtawasti eelistab õnnelikumat lõp-
pu, siis laseb ta Hilda endise tuttawa, dotsent Kal-
meto, tulla Hildat päälinnast otsima ja jutt lõ-
peb pulmade ning õnneliku abieluga.

Teos kannab ilmselt õpetawat ilmet, on nagu
kirjutatud noortele neidudele hoiatuseks, et nad ei
langeks Eriksoni taoliste ärimeeste võrkudesse.
Eriksoni ebapuhtad wõlited ja kogu see lihaw tüüp
on õige osawasti ja usutawalt joonistatud. Ka n. n.
seltskonna esindajad härrad ja eriti daamid on
joonistatud elawais wärwes. Nii et sellest seltskon-
nast ja selle kahepaiklusest, kõõblusest, upsaku-
sest ja madalast waimlisest tasapinnast saame
küllaldaselt ebameeldiwa mulje. Hilda Kõreware-
se enese kujus on aga wähe isilkupäraseid jooni,
see kuju on ilmetum kui wastandkujud. Hoopis
kahwatuks jääb ideaalne Kalmeto.

Kõikku wõttes peab ütlima, et seda raamatut

Mõnda Poola naisliikumisest

Poola nädalaleht „Hobieta. Vspolczesna“ (La Femme Moderne) annab välja huvitava kuukirja „La Femme Polonaise“ (Poola Naine). Poola naised tahavad selle prantsuskeelse kuukirja abil sidet luua teiste maade naistega ja viimaseid tutvustada oma piiriete ja saavutustega. Mu ees on mõned viimase aastakäigu numbrid. Järgnevates ridades mõnda seal leiduvast rikkalikust ja huvitavast materjalist.

Ka Poolas said naised, nagu meilgi, näiliselt vaevata ja erilise võitluseta poliitilised õigused kätte. Pilkk ja täis visa võitlust on olnud tee Poola iseseisvuse ja võitlejate ridades on alati seisnud Poola naised. Nad „võtsid“ omale lihtsalt selle õiguse osa võtta avalikust elust ja keegi neile seda ei keelanud. Ümberpöörduvalt, naiste kaastöö oli alati soovitatav olukordades, kus kindlate julgete töötajate arv oli väikene. Võõra surve all oli töötamine sotsiaalsel ja poliitilisel alal lugemata hädaohtudega seotud, eriti Venemaal, ei ole siis ime, et tekkis intensiivne põrandaalune töö. Ümberrahvastamise piirietele katsuti järjekindlalt vastu töötada. Tunni ära, et võõrad sugugi sellest huvitatud ei ole, et Poola rahva kultuuriline tasapind tõuseks. Koole oli liiga vähe ja emakeelsed koguni keelatud. Viimaste aastakümnete võitluse hüüdsõnaks enne ilmasõda oli: võitlus hanimatuse vastu. Asutati igal pool, maal ja linnas salajasi koole, raamatukogusid lugemislaude. Naised töö-

tasid esimestena neil aladel. Kaheteistkümnenda aastas jooksul asutati Varsavis näit. terve võrk algkoole, umbes kakskümmend last igaihes. Nad asusid erakorterites, kava oli ühtlane isamaalises vaimus. Koolide keskorganisatsiooni juhataja oli naine, pr. Cecile Sniegocka. Naised asutavad ka salajasi edasiharimiskooled. Pr. Marie Dzierzanovska asutas rahva ülikooli. Pärast esimest Vene revolutsiooni avanes veidi rohkem võimalust valitsuse peale survet avaldada. Naise juhatusel töötas põrandaalune organisatsioon: koolides „isamaalsuse arendamise selts“. Tehti kihutustööd, et õpetajad, vanemad ja lapsed boikoteeriks Vene koole, kuni valitsus sunnitud oli poolakeelseid koole asutama. Austria ja Preisi Poola osades oli võimalik suuremal määral töötada legaalsel teel. Ajakirjanik, pr. Marie Wyslouch, asutas Austrias esimese ajakirja maanaiatele. Preisi poolakatest oleks nimetada pr. Omankovska, kes võitles saksastamise vastu, „Poola Selts“ koondas tuhandeid naisi.

Ammu võtsid Poola naised poliitilisest elust osa. Neil oli suur mõju Poola maapäeva peale a. 1791. Pärast Poola jagamist kannatasid nad koos oma meeste, poegade ja vendadega kõiki allandusi, väljasaatmisi ja kandsid raskeid karistusi oma põrandaaluse töö pärast 1812, 1830—31, 1863 näeme neid sõjaväljal. Ilmasõja ajal olid nad suureks abiks Pilsudski vägedele.

võib lugeda ja võib soovitada ka Hilda Kõrevarre taolistele neidudele. —

Mälestuste kirjutamine on välismaail viimaseil ajal moes; Eestis on mälestusi kirjutatud vähesed. Ometi on mälestuste kirjutamine huvitavamaid kirjanduslikke ja leiab alati tänulikke lugejaid. Leiab lugejaid ehk Richard Rohugi „Sõjasõit“, kuigi seda ei saa pidada mingiks pärliks sellelaadilises kirjanduses. Juba raamatu nimi viib eksiarvamistele; tahtmata ootab lugeja sõja-kirjeldusi, sõja-mälestusi, — leiab aga pettudes, et pakutakse sõjarinde taguse etapi-elu kujutusi. Ja neidki sageli väheütlevate anekdootide kujul, kusjuures enamasti veel autori isikut liialt esile tõstetakse. Sellane iseene esile tõstmine teeb mälestused ebanauditavaks, kõnelemata sisulisest tühjusest, mis paiguti ulatub maotuseni.

Kõige väärtuslikumad on teoses — nagu R. Rohul ikka — mõned õnnestunud looduse-kirjeldused ja loodusest sisendatud meeolukajastused.

Vanemate kirjanikkude teostest hakkab nüüd ilmuma kogutud teoste esimesi andeid; ilmunud on hiljuti M ä n d m e t s a kogutud teoste I anne Eesti Kirjanduse Seltsi Kirjastusel. Raamat sisaldab jutus-

tused: „Tont“, „Peidetud pärandus“, „Aated ja ained“ ning „Apervare“; on varustatud kirjaniku pildi ja lühikese elulooga. Nagu juba jutustuste pealkirjad osutuvad, on nendes natuke vanamoodset fantastikat — nagu Mändmetsal sageli — natuke möödunud sajandist päritud õpetliku maiguga filosoferimist. Mändmetsa kirjutuseviis ei ulatu meie parimate realistide tasapinnani, ses on midagi iganenut ja meieaegsele maitsele vastuvõtmatu, kuid vanematele lugejatele tema jutustused võivad ehk meeldida. Parima annab ta seal, kus ta nagu seski teoses paaris jutus puudutab enda kodukoha Saarema omapärasusi.

Rabavaks kontrastiks Mändmetsa teosele on noore Villem Raidla „Teemandi otsija“. Mändmetsale — kuigi teda ei saa nimetada eriti vaimukaks või tema annet pidada keskpärasust ületavaks — ei saa ometi kunagi ette heita selgusetust: iga lugeja — ka lihtmeelsemgi — saab aru, mis ta tahab ütelda. Villem Raidla aga tundub põhimõtteliselt taotlevat ebaselgust, paljusõnalist segasust, sisutut vassimist. Lihtsalt võimatu on temast aru saada, võimatu tema suuresulist, „luuleliselt“ lajutavat sõnademulinat

28. nov. 1919 said Poola naised valimisõiguse ja isest ajast saadik on nad ka kasutanud oma õigusi ja igasse parlamenti saatnud oma esitajaid. Praeguses rahvaesituses on 11 naist mitmesugustest parteidest, kes aga naistesse puutuvates küsimustes pea alati räägivad ühist keelt.

Enne viimaseid valimisi korraldati ankeet, mis küsimustega naised parlamendis peasisjalikult tegemist peaks tegema. Vastuseid saadi suur hulk. Mõned arvasid, et naissaadiku ülesanded parlamendis ei erine meessaadiku omast, peaks tegutsema üldistes huvides, eriti sotsiaalsel alal, mitte tegemist tegema ainult naistesse puutuvate küsimustega. Enamus vastajatest nõuab aga just ümberpöörduvalt naisküsimuste suuremat rõhutamist ja väljatõstmist.

On rida küsimusi, kus kõik naised, partei kuuluvuse peale vaatamata, on ühel arvamisel. Neid võiks jagada kolme ossa:

1. Emade- ja lastekaitse — vallaste laste õiguse kaitse — vaestelaste vigaste jne. kaitse — naiskohtunikkude ametisse määramine alaealiste kohtutes.

2. Naiste vaba juurepääs igale ametile, naiste palgade kõrgendamine. Põhiseaduses on võimaldatud naistele kõige laiem tegevusvabadus, kuid tegelikus elus on kõrgemad kohad ikka veel vaikides reserveeritud meestele, isegi siis, kui leidub paremini kvalifitseeritud naisjõude.

3. Võitlus prostitutsiooni vastu ja naispolitsei arendamine.

Ka Eestis naispolitsei teostumas

Liidia Kukk

sündinud 1897 a. Virumaal, Vana-Sõmeru vallas. Üleskasvanud Viljandimaal, Vohmas talupidaja tütreks. Lõpetanud Viljandi linna naisgümnaasiumi pedagoogi kutsega; õppinud arstiteadust Vene ajal Rostovtsevi vabatahtlikoolis, jätkanud sedasama Eesti ülikoolis Tartus. Teeninud Kereniski valitsuse ajal Järvamaa miilitsakomitees sekretärina ja va adusaõja ajal halastajaõena. Lõpetanud 1928. a. Tartu ülikoolis õigusteaduskonna ja vastu võetud esimese naisena Tallinna politseikooli 14 märtsil s. a.

lugeda. Loomulik, tööpärase väljendusviis on Raidlale kättesaamatu, lihtsaimagi mõttekese mäsasib ta keerulisusse ja omandusomadest kirendavasse lausesse. Olgu näitena osundatud üksainus lause: „Miks nutad sa, mu tulevaim ja jumaldatavaim tulevane truu igavene kallim elutee ehe, mu kaasarändur meie tuleviku teel?“ nii küsis Elina ja palmis oma käed Heilo kaela ümber ja katsus ta pisaraid kuivatada suudlustega ning sel teel teda muru rutjumisist vabastada.“ See lause on siiski veel sisult mõistetav, kuid teos kubiseb sellaseist, milleleld üldse ei tundu sisu olevat. Ei tahaks uskuda, et ükski arukas inimene viitsib selle raamatu läbi lugeda. Otse ime, mis meil kõik kirjutatakse ja mille trükkimiseks paberit raisatakse!

Molli Pill.

Miss Estonia

Meie meestel on äkki tekkinud kirgline huvi naise ilu vastu. Keset valimiseelset asteldust nõjavad nad iluduse kuningannat ja tema „näitfikuid.“ Otsivad juure inimuga ja ägedusega — nagu heitlejad tulda jõgedest ja mägedest, pärleid merejõgavusest.

Milleks vajavad mehed nüüd äkki üldjumalust ilusa naise kujul? — Jumalad ja kuningad on ju harilikult meesjooft. Minult üks väike, puhtsüülik, palajane eba-jumalannatene, üks taskufetih on väga paljuil mees- teft . . . Kuid sellest vaikigem.

Üldjumalanna, või iludustuninganna illesanne on viist — tõdistada meeste rahvuslikku edevust: et, näete, kus me mehed! Säärasteid naispärleid võime pidada kodumadeks, nõbbiõmblejateks, pitsipaitajateks, kannajugajateks, seljakäärjateks, ihe lõnaga — „näitfikuteks“, telled ei ole valitseme meheliitus väes ja võim- nus igavestft.

Ega palju vaatelda ei mõiha: veel ikka püüib meil jostiaalne olukord naise suhtes hellijena, et iga mees võib omale hantida tosinate kaupa alandlikke „näitfikuid“ krabijeva ja kõlijeva eest. Mees on meil ikka veel „päästja“.

Seda teavad mehed. Ning kohtlevad selle järele ka naitfi. —

Sindud meelitavad mao peidulohast välja ilöödi- mänguga. Näikineitfid võlvavad lauluga. . .

Meheid aga ei tarvitse iluduste lagedale meelitami- jets muud teha, kui seada ühes ainelistes hürvede piiri- riijed: lubavad ritteid ja pesu. Grammofooni ja raadiot. Ruudade viisi maustustfi ning kahelordse palgaga koha

Mis puutub abieluküsimustesse, siis lähivad arvamised väga lahkku. Kohalise registratsiooni seadused puuduvad Poolas. Radikaalsed naised pooldavad nende maksmapanemist, ka abielude kergemat lahutamist, alalhoidlikud ja katoliiklised naised aga näevad selles suurt hädaohtu.

Soovitatakse energilisemat võitlust alkoholi vastu.

Üks vastajatest nõuab surmanuhtluse kaotamist. Huvitav ankeet igatahes.

Poola saadikute seljataga seisab suur hulk tugevaid organisatsioone. Organisatsioonide iseloom on umbes võrdne meie omadele. Peale puhtfeministlike organisatsioonide on Poolas veel hulk igatliiki kutseühinguid, Poola akadeemiliste naiste ühing, maanaiste koondus.

Feminism Poolas muutub sisuliselt aastatega, mida suuremal arvul naised suudavad kätte võidelda uusi õigusi. Võitlusviisid muutuvad samuti, kuna juba kättövõidetud õigused hõlbustavad võitlust uute õiguste saamiseks. Poola naine ei peta ennast, arvates, et valimisõigus ühel hoobil lähendab naiskütisimuse. Naisliikumisel on lai tööpõld ees ja vist veel väga palju aega kulub enne, kui võitlust ühesuguste õiguste eest kroonib tõsine edu. Ei ole ametit, mis oleks Poola naisel keelatud, kuid leidub tegelikult küllalt alasid, kuhu veel ligi ei pääse, ja teisi, kus üksikud, kes sihile jõudnud, ikka veel väljavõtted. Lähemate aastate ülesandeks on muuta äraiganenud seadusi, mis takistavad naiste arenemist ja väljaanda uusi, mis viivad naisi lähemale oma sihile,

täielikule üheõiguslusele, mis on ühtlasi tagatiseks ühiskonna ja inimkonna harmoonilisele arenemisele.

Vastavalt Poola riigi suurusele on silmapaistvate naiste arv suur. Vastavalt suuremale jõukusele on ka side välismaade organisatsioonidega palju tihedam kui meil, väljapääs oma riigi piiridest palju sagedam. Suurt tähelepanu pühendavad ka Poola naised rahvusvahelisele koostööle. Rahuliikumisel on Poola naiste hulgas palju poolehoidjaid. Iga teadlik kodanik on just sellepärast kestva rahu pooldaja, et tema isamaa ainult rahu eeldusel areneda saab majandusliselt ja kultuuriliselt. Sõda tähendab kultuuri langust ja kodanike heakäekäigu hävitamist. Kõik patsifistid esitavad kolm peanõudmist, millede täitmisel võib loota ilmarahu kindlustamist: 1) Relvade maha panemine ühes vastavate garantiiide maksmapanekuga; 2) riikide majandusline lähenemine ja 3) koostöö vaimlises alal.

Rahvasteliidu ja Rahvusvahelise Töbüroo tödest on aktiivselt osa võtnud mitmed Poola naised. Näitena, kuidas seal töötatakse, võiks tuua pr. Eugenie Vasnievska ettepanekut Rahvusvahelisel Töökonverentsil Genfis. Pr. Vasnievska oli konverentsil Poola vaimliste töötegijate keskkororganisatsiooni saadik. Konverentsi täiskogu koosolekul oli päevakorras palgamiinimumi küsimus. Poola naisosaadik lõpetas oma kõnet nõudmisega: 1) et palgamiinimumi seadus laiendatakse ka vaimlist tööd tegijate peale; 2) et mitmesuguste maade elatismiinimum võetakse palga-

komplektihajes. (Ei tea, kas eluajele, või jeniits, kui püüab noorus ja ilu?)

Pange tähele: koht komplektihajes! Miks mitte pangadirektori koht kahekorde palgaga? Või ei vääri „luninganna“ sellist kõrget kohta? On ta ehk vaimlikelt nii marmetu, et võtab ainult komplektipatijaks ja jortijaks?

Seda vist ei tihka mehed nii umbropsi oletada, aga nad tunnevad hästi Vene vanafõna: w bezrõhji i val võba (kalaruuesel ajal läib ka vähik kala eest).

Palju noori, nägusaid, haritud naisi vajab tööd. Nad ei tea, millisele tööalale kohiksid ajuda, ilma et ei heidutaks kiiha: „See töö pole naise jaoks!“

Mis ime siis, kui koht komplektihajes paistab juba juurpõiduna. Pealegi kahekorde palgaga meie pallade üldise madaluse juures!

Mitmed ja mitmed naised kaunataavad alatohtluse all. Mis ime siis, et tujutlus lubatud hõtolandi võimast paneb meistama juu . . .

Sull tütarlapsi ja weetlemaid noori naisi elab korvites, mis ei vääri kultuurinimele elamu nimetuft.

Mis ime siis, kui need naised ja tütarlapsed tihkavad healt välja. Zhavad hingata puhtamat õhku, tahavad näha enese ümbruses kaunimaid esemeid.

Pole kindagi vasts ahvatella jelliseid rahuldamatuid mitte ainult mõistlenu iluga, looduse kallihinnalikkema hingiga, vaid ka kauplenu temaga, müüma teda krosside eest esimesele vastutuhijale — tjege mehele kupu-moovi nõuga ja seeröövli hingega — registreeritult või ilma jellena.

Minelistest ahvatlustest kaaparistuna istub vist rida naisti peegli ees, waadeldes tje end hardumises nagu waatleb usalik madonnapilti.

Õlakse armunud enese füüsilise olemuse. Loomulik: too füüsiline olemus töötab kaavutada ilimat õmne — muuta harilikku, wäikekodanilise naitje kuringannaks, tõsta ta näilikkult tõrgemale kõigist naitsest Gestis, võib olla tjege loqu maailmas. Mehed otfirwad ju „Mits Gestionat“, „meiu Gestit“, tes mõiks wälise ilu hulhes mõistelda naitsega teistest rahmuskatf.

Mittugi naitf istub peegli ees. Ent kuringannaks jaab ainult üks.

Peeglid näewad kahtlemata rea pettunud näolfeji. Näewad pahameele pifarab, näewad naitse silmis pinewaid mõtteid, tõstfeid küsimusi tektimas.

Pettumus on sageli heaks arstirohuks egoismi, tje-tuse, edemuse ja peaktiskanduse mastu.

Pettunud naitne waatab peeglisfe ja näeb enese taga, kustil amaras mõlunudus mõnetgi naitse martwipale

miinimumi aluseks ühes põhimõttega, et palgad oleks ühtlased samasuguse töö eest meestel kui naistel. Oma ettepaneku toetamiseks tähendas pr. Vainievska Versailles lepingu paragrahv 427 peale. Täiskogu avaldas kiitust. Komisjonides vaidlesid valitsuste esitajad sellele vastu, et sarnast põhimõtet konventsiooni võtta, taktiilistel põhjustel tuli talle siis „soovituse“ kuju anda, et vallitsustel pärastisel ratifitseerimisel raskusi ei oleks.

Kuid tööd rahu heaks ei tehta ja mitte ainult Rahvasteliidus ja Rahvusvahelises Tööorganisatsioonis, vaid veel väga mitmes teises suures rahvusvahelises organisatsioonis, näit. Rahvusvahelises Naisliidus, Rahvusvahelises rahu- ja vabaduse liigas. Viimasel on ka Poolas oma sektsioon ja tal on sihiks koondada kõiki Poola patsifistilisi naisorganisatsioone. Poola liiga saadikud on osa võtnud kõikidest selle rahvusvahelise liiga kongressidest, Washingtonis 1924, Dublinis 1926. 25—28. juunini 1928 peeti ära Varssavis XXVI-es rahukongress, kus hulk saadikuid pe igast riigist osa võttis. Poola naispatsifistid said palju ergutust sel kongressil ja pühendavad oma kuukirjas palju tähelepanu kongressi töödele, milledest nad ise väga elavalt osa võtsid. Rahutöö on ja peabki olema teadlike naised kodanikkude huvide põletispunktiks. Naine annab elu uuele kodanikule, on loomulik, et ta peamure on kaitsta selle uue kodaniku elu. Sellepärast huvitavad naisi ka juriidilised ja sotsiaalsed küsimused.

Statistilistel andmetel on töötajaid Poolas li-

gikaudselt ühesugune arv mehi ja naisi. Ühiskonna aktiivne element koosneb 7,8 miljonist meest ja üle 6 miljoni naisest. Maal on 50 prots. tööd naiste teha. 230.000 on kodustel töödel. Üldine seadusandlus Poolas korraldab ja hõlbustab töötajate seisukorda nii mõneski suhtes. Töö nädalatundide arv on 46, välja arvatud põllutöölisetele. Kindlustusseadused töötaoleku, haiguse ja õnnetuste puhul on maksivad ka naiste kohta. Sünnitamiseabi haigekassades tõuseb 100 prots. palgast, kuna teised haiged saavad 60 prots. Ema-dekaitse korraldused olenevad vastavast ratifitseeritud Washingtoni konverentsist. Erikorraldused on maksimas tervishoiu ja moraali aladel. Ööpuhkus on 11 tundi järgimööda, nädalapuhkus 36 tundi. Töö on keelatud kella 9 õhtul kella 6-ni hommikul. Naistöö on keelatud maa-all.

Käsitöölise kõrval oli juba a. 1921. üle 100.000 naise ametis, kaubanduses, ametnikkude avalikkudes ja eraasutustes, hambaarstidena, kinjanduses, apteekides, ajakirjanduses, õpetajate-na, teadlastena. Ühe sõnaga, naine on tegev mehe kõrval kõikidel aladel, ta läidab tema aset, on vahel isegi meestest üle oma tegevuse ja annetega.

Parlamentide tööst oli meil ülal juba jutt. Ka omavalitsustöös kasutavad Poola naised ohtrasti oma õigusi ja töötavad igalpool ka komisjonides tagajärjerikkalt. Nad on esitatud linnade liidus. Naisi huvitab peamisjalikult sotsiaalne abi lastele, invaliididele, haridus- ja tervishoiu küsimused, korteri kitsikuse lahendamine. Loetletud küsimu-

anduvajunud filmadega, kollosse nahaga ja tuhandete kortitudega; naisena, mille muutnud mure mustaks, vaev vanaks.

Ja tõuseb peetunu hingel hõvi tuhandete, tuhandete naisolevuste vastu: nende vastu, kellede järele väliste ilu õttu jooksevad mehed nagu kari näiljaseid hagiidid armetu, hirmunud järele järele; ja nende vastu, keda mehed kehalise ebanõujuste tõttu on pidanud hallvemaiks loomast.

Õigaks noist naistest kannatab vaimuoodi. Pole taalu leitudatud, mille abil võiks teha kindlaks, kes on suuremal määral õnnetu — kas ilus või ilutu naine.

Sale meel tuleb peetunul enesest, hale meel teistest. Sale meel naistest üldiselt, keda hajakute kestes pole peetud kõrgemäntuallhiks elamhingeks, vaid ainult tarberitstaks. Piisewardaks mehe filmahimule ja veel pahemallegi . . .

Peetuna peavad naised, et kas wada.

Peetunud naine on endine pime, kes piinarikka ope-ratsioonil abil on omandanud nägemisvõime.

Peetunud naist ei saa ära meelitada ega osta kõl-gastega, lestadega, hõlpuudega, marustustega. Õigegi kahe-fordse palgaga mitte.

Peetunud naistest kasvab mõtleja naine, kes leiab mehe ees nagu keerub tulise mõõgaga ja defla-veerib:

„Töö ja vaev pooleks. Õigused pooleks. Sa abielu-paradiisiks.“ —

Meheed otsivad väliste iluduse kuningannat.

Meie nõudmised on juuremad: otsime headuse, juure-meeluse, tarkuse, tubliduse kuningannat.

Meie kuninganna ei rahuldu muudugi mitte kohaga konpvektihafes. Õigegi kümnefordse palgaga mitte. (On asju, mida ei saa hinnata rahas). Palju tähtsa-mat kohta soovib meie kuninganna tulevikus: osa eesti rahva majasteedi kroonist peab kuulama temale.

Ja „näitfikud?“ — Meid polegi kenal. On ainult õed ja sõbrannad — kogu Eesti naised.

„Miks Estonia“, „meie Eesti“ (koondunud, ühine-nud naiskodanikkond) tuleb töötama ja valitsema kõr-vuti meeskodanikuga. Tuleb nõudma mitte ainult paberilikke, vaid tegelikke, elulisi õigusi eesti naisele.

Ta julgeb keda, sest ta on hingelise iluduse, koda-niku tubliduse kuninganna, tõeline, auline „M i k s Estonia“.

Käo Orvik.

sed on tähtsused naise mentaliteedi seisukohast. Vahest on see tuleviku tsivilisatsiooni ilme, kui naisel ja mehel on ühesugune osa, kus ta töötab ja oisustab tööst tsivilisatsiooni, üleshitab ja ei löhu, mis tõstab vaimu ja näitab ühiskonna tõsisemaid hädasid.

Viiks liiga kaugemale, kui ma peataks üksikasjalikult akadeemiliste ja maanaiste suure ulatusega töö juures. Sõnas ja kirjas on Poola naised alaliselt ja järjekindlalt süvendanud oma tööd, küll avalikus elus seltskonnategelastena, küll oma kutsealal. Äratav imestust, kuidas nad kõik selleks teevad, et mitte midagi kaduma ei läheks, mis naised teinud väärtuslikku. Poola akadeemilised naised näit. on kogunud kokku 700 naiste kirjutatud teaduslikku tööd, mis ilmunud mitmesugustes teaduslikes kuukirjades ehk raamatutes. Statistilisi andmeid kogutakse hoolega, et võimalikult hästi põhjendada saaks omi nõudmsi ja ettepanekuid. Poola Naistiidul on käsil huvitav ankeet naiste kohta. Missugune on naiste üldine seisukord, nende töötingimused, nendega ümberkäimine kaubanduses, tööstuses, riigiasutustes, parlamendis, senatis? Ankeet peab kõigepealt selgitama vahelt ametites, edasijõudmises, ümberkäimises mees- ja naistöötajate vahel ühelt poolt, abielu- ja vallalise naise vahel teiselt poolt.

Töö peab lõhkama hakkama, kui ei leidu küllalt hästi ettevalmistatud töötajate iga ala

jaoks. Sellepärast on Poola naised eriti huvitatud kutseharidusest ja kultisevalikust. Edasijõudmise pandiks on hea tervis. Haiguste ja taudide vastu võitlemisel leiame naisi esimestes ridades, üldise haiguse ärahoidva tegurina edendatakse sporti naiste keskel. Kuid mitte ainult kitsalt, üksikute naiste seisukohast ei tehta tegemist tervise küsimustega, laialdased naiste ringid tunnevad huvi lõutervise vastu. Poola teadlane pr. Dr. Sophie Daszinska-Golimska on kirjutanud huvitava raamatu „Problemes de démographie sociale“. See raamat on ülikooli kursuste viili, kus käsitati populatsiooni küsimust sotsioloogilisest seisukohast.

„La Femme Polonaise“ ei too aga mitte ainult tutvustavaid juhtkirju üksikute küsimuste üle, vaid teda elustavad juhtivate naistegelaste pildid, kes tähtsad siseriigis ja väljamaal, samuti naiskäsitöö pildid.

Lehitsedes seda kuukirja, tärkab hinges see, sõbralik tunne Poola võitlevate naiste vastu, on julgustav mõte, et meie, Eesti naised, ükski ei seisa oma võitluses. Samad küsimused kui meil. Mis sest, et meid, vastavalt meie riigi suurusele, nii väikene arv. Oleme õigel teel oma püüetes, ei tohi ainult väsida ja loiuks jääda kõige ebaõnnestumiste kiuste. Jonnakkalt edasi, Edasi maine!

M. Kurs-Olesk.

Naise ülesannetest

Kõrgema loova jõu juhtimisel lõpmata ilmaruumis liiguvad suures kokkukõlastuses lugematud täped nende hulgas ka meie maakera. Looja tahab näha kõiki looduse olevusi ilusatena ja õnnelikkudena. Vaadeldes näiteks pisut tähelepanelikumalt lihtsast rukkilille, kui õrn ja kui ilus ta on nii kujuliselt kui ka värviliselt.

Inimene ei oska küllalt lugu pidada looduses valitseva ilu väärtusest, seega ka oma enese kui looduse krooni ilu väärtusest elu harmoonia mõttes. Inimese iludust on meile teadlikuks teinud antiikaja kreeka kunst, mis ajalooliselt esimesena ära tundis inimese ilu ja seda hakkas kujutama. Sama aja suur mõttetark Plato tunnistas kõige armastuse allikaks armastust ilu vastu, sest iga armastus köidab ennast mingisuguse välise ehk seesmise ilu külge. Mida rikkalikumalt loodus üht inimest on vorminud kehalise, vaimlise ja iseloomu iluga, seda armastusväärilisem on see isik.

Oleks aga suur eksitus ainult välise ilu peale panna rõhku. Kehaline ilu on väärtusetu ilma seesmise, ilma hingeiluta. Kõige ilusam keha muutub inetuks, kui puudub hingeilu ja ümberpöör-

dult võivad näiteks inetud näojooned omandada armastusväärilise ilme ilusa hinge kaudu. Nägu on hinge peegel ja kõige paremaks näo kosmeetikaks osutuvad seega ilusad ja puhtad mõtted ja tundmused.

Ilu on suurim väärtus inimkonna eluõnne mõttes. Ilu ilmalle alles hoida ja ilu saavutamiseks iseloomu täiusele püüda, on üks tähtsamatest naise ülesannetest. Naine olgu kehaliselt ja hingeliselt ilus ja mees olgu kehaliselt, vaimiliselt ja iseloomult tugev. Kui naised ei ole enam ilusad, ei ole meestel enam mõtet olla tugevad, et võidelda naise eest. Ümberpöörduvalt, kui mehed ei ole enam tugevad, ei ole naistel enam mõtet olla õrnad ja armastusväärilised. Tugev mees äratav naises igatsust, et kinkida temale lapsi ja kehaliselt kui ka hingeliselt ilus naine on paremate meeste ihaldus. Suur armastus võib tekkida ainult spetsiifiliselt täiuslise mehe ja spetsiifiliselt täiuslise naise vahel. Suur armastus võidab kõik majanduslikud ja sotsiaalsed abiellumise takistuse motiivid ja seob ühe saatuse teise saatuse külge.

Ühiskondlises elus ei ole nii suur tähtsus naise tegevusel, kui just tema olekul, tema ülesastumi-

sel seltskonnas ja tema kõlblisel mõjul seltskonna peale. Selleks on vaja täiust naiselikus vooruses, mille all tuleb mõista ilu, õrnust, naiselikku puhust, suurmeelsust, inimlikkust ja emalikkust.

Naise ürgülesanne on emakssaamine. Praegune ühiskondlik-majanduslik olukord on seotud kurva nähtusega, et naine oma elu ülalpidamiseks peab tegema mehe tööd. Otse imestamiseväärt on, mis suguse hingelise jõuga naine alistub sellele loomuvastasele saatusele, kuna tema samal ajal peab täitma emakssaamise ja lastekasvatamise ülesannet. Seesugune kahekordne töö on raske ülekoormatus ja pikka peale ei suuda naine seda väljakannatada. Elu ülalpidamise muredest väsinud hing ja samal ajal füüsilisest tööst kurnatud keha ei jõua ilmale tuua tervet ja elujõulist järeltulivat sugu. Kidurust aga, mis on saanud alguse emahius, ei suuda kõrvaldada üksiki ravikunst ega teravishoiu õpetus.

Naise ülesanne on sellepärast mitte heaks kiita praegust loomuvastast majanduslikku korda, vaid võidelda selle vastu. Ainuke lootus sellest inimesoo elu hävitavast seisukorrast pääsemiseks on tehnika arenemine ja töö mehaniseerimine, mis meest võimaldab oma kanda võtta suuremat osa ja eriti raskemat tööd, nii et naine võib peamiselt ennast ohverdada laste kasvatamisele. Arusaadavalt on selleks tarvis naise head vaimlist haridust, sest ainult haritud ema võib olla tõsine laste kasvataja. Emalik lastekasvatus just esimestes eluaastates on väljaareneva iseloomu suhtes palju otsustavam, kui kõik pärastised mõjud.

Kõike seda silmas pidades on ainult nõuetav,

et peab tulema tööjaoltus naise ja mehe vahel. Mehe kanda peab jääma raskem füüsiline töö, niisama ka kõik tegevus, mis nõuab võitlust. Naisele jääb peale laste kasvatamise veel küllalt laialdane tegevusväli, mis kohasem tema loomusele ja iseloomule, nagu näiteks hoolekanne, haigete ravi ja teised sarnased sotsiaalsed ülesanded. Iseenesest mõista saavad need naised, kellel suured vaimlised ja kunstilised anded, ka tulevikus nimetatud aladel võistleva meestega.

Naise poliitiline ülesanne on rahu propageerimine, millega mees ükski viist ialgi toime ei saa. Naine peab võitlema selle tänapäevase rumaluse, kadeduse, väikluse ja tüüpipoliitika vastu, poliitika vastu, mis killustab ja hävitab. Mees on kätte võidelnud isiku ja rahvaste vabaduse ja naise ülesanne on selle suure saavutuse lõpuleviimine ja kindlustamine, nimelt rahvaste ja inimeste lepitamise. Lepitamisepüüded on mehele seni alati äpardunud.

Lepitamine tähendab ühtlasi ka veriste revolutsioonide ärahoidmist ja sotsiaalse elukõisimuse rahulikkude lahendamist. Selleks on naine palju kohasem kui mees, sest naine on ühtlasi konservatiivsem ja sotsiaalsem kui mees. Naise konservatism juurdub tema emalikkuses ja sotsialism tema inimlikkuses.

Kõike kokkuvõttes ei tohiks seega mitte õige olla, kui naise emontisipatsiooni liikumine ühesuguste õiguste all mehega mõistab ka ühesuguseid eluülesandeid. Sugupoolte väljaarenemisega on looduse poolt ka elu ülesanded kätte näidatud.

Prof. K. Konik.

Kuidas peaksime meie kasvatama omi lapsi?

(Järg)

Laps antakse meie võimusesse waenvalt rohkem arenenuna, kui kanapoeg. Kõige väiksem mõju tema peale jätab temasse vanad jäljed — head või pahad. Tänapäev, algades sündimise tunnist wormime meie last elurattal, nagu potisepp wormib omi potte ja kausse. Kas see ehmatas teid? Või kas ei waimusta see teid, et teil on antud niijugune pihvamatu jõud mõjuda kõigi heaga lapse peale? Kas teid ei õnnesta teadmine, et laps ei tarvitse olla pärinud meie wigu? Kas et waimusta teid tundmus meie juurest wõtmust, tähtsusest lapse elus, kas see ei kihuta teid omandama põhjalikke teadmisi, kuidas meie wõiksime kõige paremini mõjutada last. Mõttelejale ja mõistlikule emale on juureks tõusejooks teadmine, et ta lapsed pole sündinud walutena, waid et ta neid ise loob.

Kuidas ta neid loob? Ja kuidas ta neid ümber loob, kui ta on teinud mõne wea? Tänaiks meist tunnistab wift, et meie oleksime õnnelikumad sin ilmas, kui meie midagi ei kardaks. Nüüd meie teame, et kõik

hirmud, peale kabe — ootamatu lärmi ja tawakaalu kaotamise, on kunstlikud, on ümbruse poolt inimesse istutatud. Waatame, kuidas see sündib. Oletame, et näitame aastasjale lapsele karwast mängujäneft esimest korda. Kui laps pole õpetatud kartma loomi wõi kui teda pole hirmutanud mõni koer wõi kass, firutab ta kae uue mänguasja järele ja on selle peale uudiõhmulik. Tema loomuses pole wähemaffi hirmu selle ees. Nüüd oletame, et meie just sel filmapiigul, kui laps kätte wõtab mänguasja, wemme ootamata lärmi lapse selja taga. Ta pillab maha jänele ja hakkab nutma. Hirm on arutatud, mitte hirm looma eest, waid hirm lärmi wõi paugu ees. Ümдем lapsele mõni teine asi ja lajeme teda rahustuda. Matusele aja pärast ulatame temale jälle jänele. See tõrd hakkleb ta hetkeks, kuid siiski ulatub ta looma poole. Nüüd oletame, et me jälle teeks lärmi. Nuttes ja karjudes taganeb nüüd laps mänguasjalt. Nüüd pole enam tarwis lärmi — lapses on hirm jänele ees. Miti kui ta

juhtub teda tugevalt nägema, kirjab ta ja ronib ruttu emale.

See on väitjeks näiteks jellest, kuidas inimlapsel juba sündimiseft jaadit mõib külge kasvatada igasuguseid hirmusid. Sel viisil mõib lapsest kasvatada täieliku argpükski. Muudugi ei tee jeda ei ema ega isa teadlikult. Päril nagu kogemata aga, olalt teadmatust, ojalit meie halbade elutingimuste pärast, hakkame meie loomuliku lapsearenemise vägistama ta kõige varajases eas. Urge uskuge silmapilgukski, et lapse esimesed eluaastad pole ta ildarenemisele nii väga tähtsad. Urge uskuge, et teie, ajudes last teadlikult kasvatama tema kolmandal, neljandal või viielandal eluaastal, saate kätte häid tagajärgi. Pea lõpuliselt otsustavad inimese edaspidise arenemise just tema kolm esimest eluaastat. Lapse tundeelu on ka palju tervem juhtida õige varakult. Umbertasvatamine pärastpoole on väga raske, ijei väga küsitam.

Erilist tähelepanetavatud hirmu tundmused laienewad ja jäwnewad. Kui laps pandi kartana näht, kartwast jäwneft, laieneb see hirm otsekohese kõigi kartwaste olemuste ja asjade wastu ja selle häwitamine on ääretult raske.

Kuidas istuatare meie lastesfe hirmutundeid? Oletame näituseks, et wäike Jaan või Jüri kardab pimedust. Ta ei jää magama muidu, kui wähemalt läbi awatud uste tema magamistuppa pasitab walgus. Teie pole kunagi hirmutanud teda pimedusega, teie pole temale kunagi rääkinud hirmu ja õuduse jutte. Teie suurdlete, millest mõis tekkida see hirm. Mõib olla juhtunud jada piisajaja, mis kõik on ühenduses lähmi hirmuga, mille laps, nagu eelpool näidatut, juba sündides omas. Mida noorem on laps, mida wähem arenemist tema ergutawa, jeda suurem mõju on just lähmil, äärmisel lähmil ja sellel mõitwad olla tugeleulatawad järeldused. Mõib olla jai laps magama hiljem kui harilikult. Teil aga oli midagi ees samal õhtul. Kirustades, liikate teie ehk magamistoa ufte prantsatades kinni. Laps wiib oma ehmatusse ühendusse pimedusega. Ehk mõib olla äratat last rahulikult unest tõwa müristamine ning äratat sellega ühtlasti temas kestawa hirmu pimeduse ees. Loodusjõude meie ei saa taltsutatada. Müristamine mõib ikka tulla. Kuid meie wõime suurel määral wähenada lähmitsemist ja müra. Lapse ligidas ümbruses. Kõige pealt aga wõime meie taltsutada oma häält. Wanemate kartumine laste peale on suurim patt, see murwab lapse hinge loomupärase julguse, mõib temast teha närwilise argpükski kogu eluks.

See ei tähenda, et harilikult igapäewased häälid peaksid lapse pärast waidima. Laps peab harjuma sammutudega, jutukõminaga, laulverimängu või raadioga. Laps peab lohanoma inimliku seltskonnale. Laps peab alluma teatavatele nõudmistele, kui ta tahab rahulikult edeneda. Teda peab kasvatama ettewaatlikult, ta ei tohi pimedast peast joolsta hädaõhtu, ta ei tohi ka teistele saada hädaõhtulikuks oma murwuse, mõtlematuse ja ettewaatusetusega. Kui see on tarwilik lapse pärast, siis peawad wanemad teostama kontrolli tema üle ja hea on kui jeda tehahe otse koostumata teo kordajana. Wanem mõib lapses äratada tarwilikku ettewaatust,

õeldes, „ära jeda tee“ ehk rühwata lapse jõrni, kui see tahab puudutada tuld, mõnd terawat või aga õrna asja. Ei tohi aga jeda ettewaatust või auksatust teatavate mittelubatavate asjade wastu ehitada karistuse hirmu alusele, nagu see jeniini tarwilikelt sündis. Karistamine on eitaw nähtus, jageli mõtlematu, jageli teostatav wihahhoos. Kuna aga lapse hoiatamine on jaaatav. Jialgi pole tarwilik wastata wihaga lapse wigadele ja süütegudele. Kui wanemad harjuwad hindama enamast arenemata olemuse õpetajatena, siis tegutsewad nad kindlasti õiges suunas.

Kuna laps on sündinud hirmuga tõmbuda emale igast asjast, mis temale walu teeb või teda hirmutab, peame meie piiridma neid hirmuäratavaid momente wähenada. Oletame, et laps kõrwetas oma jõrme põlewa küümla küljes. Peale selle mõib põlew küümlal iseenesest äratada temas jarnast hirmu, et ta ühendades temast emale ronib. Kui lapse tundeelu tunneb liig palju jarnaseid hirmusid, siis mõib temast kaswada hirmu, kellel on hirm kogu tegeklku elu eest. Meie kõik tunneme neid mehi ja naisi, kes kardawad uufi elamusi, uufi inimesi, uufi wastutusi. Need on just lapsepõlwe arendatud hirmude õnnetud ohwrid ja süüid langeb siin wanematele.

Wahwate tähelepanetikutult lapse tehahtu heaolemise järele. Hoidke neift eemal, niipalju kui see wõimalik, igasugused esemed, mis mõiks neile waewa teha, mis korigiwad, põletawad või ärritawad neid. Tänu neile, jageli wihistele asjadele, mõib lapse tundeelu kannatada. Wähen dage oma keelust ja õhwardust ning karistust wõimasse wõimaluseni. Kõige laps hõida tegevuses, mis pole kardetan ja on ühtlast edendaw. Laps õpib selle juures tõõd tegema ja asju käsutama. Kui teie telegile kaebate, et teie poeg on halb pois, jeda teie alati keelama ja walwama peate, jekt ta ühtub katki raamatud, lõhub nõusid jne., siis on see arwatavasti teie oma süüid. Teie poeg on päris harilik laps. Ta nõwab tegevust. Andke temale tema oma murw, tema oma asjadega, mis on kohased tema wanadusele ja huwidale, ta on rahuldatus, on hea laps ja ei puutu teie asju.

Oletame nüüd, et teie lastesfe on ilma teie teadmata istutatud terwe rida hirmusid, mis neid takistawad igal sammul. Oletame ka, et teie olete üks neift mõistlikust wanemast, kes on walmis ka enese peale süüid mõitma ja kes ütleb:

— „See on tõesti suurelt ojalit ka minu süüid. Ma olen wastutanu. Mis pean ma nüüd tegema?“

Teil on õigus jeda küsida. Meil on ka wastus teie jaoks. Kuid teadke, et see nõwab teilt lõpmatu palju kannatust. Selatamine, lapselle ta hirmu maeruwäärjeks tegemine ei aita midagi. Meie peame häwitama hirmu põhjuste lapse hinges. Oletame näiteks, et teie laps kardab müristamist ja wälku. Meie peame teda müüd aegamõõda õpetama rõõmu tundma äärmesest. Urge lubage teda peita oma pead patjadesse või teie sülle, waid minge lapsega koos afna juure ja imetlege temaga koos äärmes ilu ja toredust. Kui teie olete jõudnud nii tugele, et laps on nõus koos teiega minema wälja torni kätte ja tundma lõbu wihmast, tornmist ja äärmesest,

siis on peaaegu kindel, et ta eluks ajaks lasti on saanud jellest külgekasvatatud hirmust.

Kui teie laps kardab pimedust, ärge surdige teda olema pimedas toas. Üks ema, keda ma tunnen, tegi jeda, ja laps kaotas peaaegu oma mõistuse ja oli kaua raskest närvihaige. Selle ajemel harjutage teda aegamööda pimedusega. Ei maffa kitrustada. Kuid pika-peale saate igas lapses võtta jeda hirmu. Zialgi ärge äratage hirmustid. Urge liikake või surdige last wette wastu tema tahtmist. Lapse hirm suure wee eest on ligidalt sugulane külgeündinud kajakala kaotamise hirmuga. Pärast mõid kesta aastaid kuni ta sellest jagu saab ja rõõmu tunneb merest ja ujumistest. Kui ta omas wannis on libisenud ja hakkunud teda kartma, peske teda mõni päew ainult käsnaga. Siis peske teda kaunis, kus juba natuke rohkom wett. Järk järgult suurendage wee kogu, karwitades märga käsna või lappi. Zuba kühisele aja pärast võite last julgelt wannitada, ilana et see tema hirmu ärataks.

Teine äraproovitud meetod on hirmutundmusele liitada midagi, mis löbu teeb. Võtke näiteks karwane jänes, mida laps kartma õppis. Metage see lapsele meeldiwa söögi ligidale, kuid mitte nii ligidale, et laps loobuks söömistest. Zga päew võite teda söögile wähe ligemale ajetada. Zuba ühe nädala pärast ei effita jänes enam last, ta hirm on kadunud.

Kannatus ja mõistus aitawad üle saada kõigist hirmudest. Sama kerge on lapsele õpetada tundeilisi harjumusi kui hammaste puhastamist ja korralikku söömist.

Bole enam kaugel aeg, kus saab olema sama lubamatu jonnimine ja tujutus, nagu nüüd on teisele näkku areastamine. Kuidas peaksid waremad koine saama lapse jonniga ja tujudega? Kõige paest ei tohi unus-

tada, et inimesel on külgeündinud wiha või wastolu kõigea, mis takistab ta wabadust ja liikumist. Seda alginstinkti meie päris häwitada ei saa. See on olemas ta täiskaswanutel. Sellepärast peame jelles junnas olema väga ettevaatlikud wäffete lastega, peame siin tegutjema rahulikult, ruttu ja järjekindlalt. Lapse wiha või jonn pöördub harilikult isiwile, kes ta wabadust takistab. Bole imestada, et jonn hoo kawalifelt ilmutawad endid magama minekul või wannitamisel, kui meie arwestane riidetükide arwuga, mis meie lapse ümber on. Kõid need nõõbitamised, sidumised, lapse wintjutamised, mis on ühenduses lapse rüetumisea nõuawad lapsest tõelisele suurte kannatust. Katsjegen wähe lihtjustada wäffelapje riidest!

Katsjete waral, mis tehtud laste kallal 18 kuu wana-dusest kuni kolmanda eluaastani, selgub, et jonn ja wiha kutsjufid esile pesemine, junnitult wäffine istumine, kui teised lapjed neil asjad kkest haarastid, wannimine ja riietamine. Kuidas saaks meie toimida nii, et wõimalikult wähe junniks asjaolustid, mis wälja kutsjwad ja arendawad wiha? Kõige pealt peab lapsega ta esimesel eluaastal, kus ta weel täitja abitu on, wõimalikult pehmelt ja ettevaatlikult ümber käima. Siis on joomitaw, et last wõimalikult wära õpetatakse iseenast aritama, j. o. iseseiswalt tegutjema. Sellea wähendame meie tuuduwalit neid toiminguid, mis esile kutsjwad wiha. Zuba poolsteise aastajelt wõib laps iseseiswalt jüüa, kolmeaastajena saab ta toime kõigea, mis puutub tema riietamise ja puhastamise. Mutdugi peab ema olema lapse juures, et teda karwilikult korral atdata, kuid lapse isetegewust ei tohi segada. On otse üllataw, kui ruttu laps saab iseseiswaks, kui temale jeflefs antakse wõimalus. (Zärgneb.)

Kuulsa hingeteadlase ja kasvataja Dr. John B. Watson'i järele.

KROONIKA

Marianne Hainish 90-ne aastane.

26. märtil pühitjes Marianne Hainish, Austria naiste üldtunnustatud ja otse jumaldatud juht, üks naisliikumise esimesi ja silmapaistwamaid eestwõitlejaid, kogu maailmas tuntud ja lugubeetud suur isik ja naine, oma 90 aastast sünnipäewa. Zgal aastal 26-ks märtilks woolawad Wiini kofku kogu maailmast õnnesoowid ja lilled jellele suurele naisele.

Marianne Hainish'i suuremeelne süda ja hing, tema puhas andumus oma elutööle — naise seisukorra parandamisele — on temale kogu maailma naiste hulgas, kus ta rahwuswahelijelt tuntud just Austria Naisliidu ajutajana ja kauaagee juhatajana, loonud päris erilifelt armastatud naise seisukoha. Zsegi tema ilmawaatelijed wastafes — nii Austrias kui ka mujal, tunnewad tema wastu ainult lugupidamist ja ufaldust. 26-ks märtilks tänawu, haruldaseks 90 aastaseks sünnipäewaks, mil sünnipäewalaps ise weel harul-

dajelt wärske ja elurõõmus, koondusid kõigi juhtiwate nais-tegelaste paremad soowid, jaadetused ja kingid Wiini — täntähets wanale wõitlejale ja suurele naisele. Eesti Naisliit saatis Marianne Hainish'ile telegrammiteel Eesti naiste südamlifud soowid.

Rahwuswahelise Naisliidu üldjuhataje koosolekud ja Esimene Maanaiste Rahwuswaheline konwerents.

29. aprillist kuni 8 maini peetakse Londonis Rahwuswahelise Naisliidu üldjuhataje koosolekuid ja jamal ajal ka Rahwuswahelise Naisliidu poolt organifeeritud esimest rahwuswahelijst Maanaiste konwerentfi. Maanaiste konwerentfil tulewad arutujele terve rida küsimust, mis kõigile Maanaistele ühised ja huwitawad — nagu: Maanaiste ühised huwid kogu maailmas, koostöö Maanaiste ja wastawate walitus-asutuste wahel, Maanaiste tähtsus rahwa elus, mis on rahwuswahelijst tehtud Maanaiste huwides? Maanaiste edasiharimiseküsimused, nende rahwuswaheline organifeerimine

jne. Meie Maanaiste Keskselts jäi Naistliidu kaudu kätte sellest konverentsist osa võtta. Oleks hädatarvilik, et vähemalt ühele meie maanaiste esitajale saaks võimaldatud ojamõtmine sellest konverentsist, mis kindlasti saab olema väga õpetlik ja võib meile ka tulevikus olla väga kasulik. Kuna meie Maanaiste Keskselts veel väga noor ja selle tõttu ka veel tehaw, peatsid esitaja sõidu võimaldama kas põllutööstusministeerium või põllumeeste keskselts, misjuures ajutusel ju peatsid huvitatud olema meie maanaise seisukorra ja oskuste tõstmises. Loodame igatahes, et meie maanaised saavad olema esitatud Londonis!

Rahvusvahelise Naistliidu üldjuhatus ja komisjonide koosolekud, mis kestavad üle nädala töötavad saada väga huvitavateks. Peatöö on peakoosoleku ettevalmistamine, mis peetakse tulewal kewadel Wiinis, kust kindlasti Eesti puududa ei tohi.

Üks huvitavamatest küsimustest on Rahvusvahelise Naiste Hääleõiguse Liiga liitumise küsimus Rahvusvahelise Naistliiduga. Need kaks organisatsiooni on mõlemad suured ja elujõulised. Kõrde liitumisel kujundub Rahvusvaheline Naistliit veel palju juuremaks ja kaaluamaks, kui ta juba juba praegu on. Peale selle on päewakorras pilt rida huvitavamaid küsimusi. Rahjuks puudub Eesti Naistliidul võimalus saada neile koosolekutele siit oma esitajaid.

Lady Aberdeen ülikooli audoctoriks walitud.

Aberdeen'i ülikool (Shotimaal) walis Rahvusvahelise Naistliidu juhataja lady Aberdeen'i oma audoctoriks. Lady Aberdeen on teine naine, keda Aberdeen'i ülikool sel teel austanud. Esimene oli Inglise kuninganna Mary.

Eshehjolowakkia walimised.

Eshehjolowakkia Naistliit wõttis wiimastel parlamendivalimistel väga elawalt osa tihutuselt naistandidaatide kasuks. Tagajärjed on väga rõõmustawad. Tänu Naistliidu agarale tihutus tööle waliti parlamenti 4 naist.

Naiste parlament Prantsusmaal.

14. — 16. weebruarini peeti Pariisis üleriiklist naiste kongressi, mida prantsuse naised ise nimetawad naiste parlamendiks. Kongressi kututati kokku Naistliidu poolt; tema aujuhatajateks olid muu seas rida prantsuse nimekamaid mehi Poincare'ga ceotsas. Kuna esitatud olid 247 feltsi, pühendas kogu ajakirjandus sellele parlamendile suurt tähelepanu. Sellel naiste parlamendil awanes täieline pilt selle suure riiklise töö kohta, mida prantsuse naised teinud juba paljude aastate kestel. Peaaüks ja peanõudmiseks naiste parlamendis oli muidugi poliitiline hääleõigus, mis prantsuse naistel, kogu maailma inimesteks, seni ifka veel puudub. Prantsuse naised hellitawad lootust, et arapeetud kongressi kaasa aitab selle neile nii walusa küsimuse peatset lahendamist.

Eshehjolowakkia presidendi Masaryk'i arwamine naistest.

President Masaryk on üks praegusaja üldtunnustatud juurematest meestest. Selle suure mehe naistküsimuse käsitlemine võiks olla õpetuslik ja eeskujuks meilegi suurtele meestele sest see tõendab, et Masaryk ka selleski küsimuses on ilmekamatult tabanud aja waimu ning see olgu julgustuslik ka meile, Eesti naistele. President Masaryk ütleb: „Naine

peab olema siseti puhas ja wooruslik. Kui tal peale selle on tõsine huwi oma ümbruse, oma perekonna, oma kogukonna, oma rahwa, oma riigi ja teiste rahwaste vastu, kui ta oma ümbrust tunneb ja tegew inimene on, siis on see suur wõit. Tänapäewa naine peab olema tegew — ta ei tohi enuast hirmutada ja heidutada lasta ajast maha jäänud meeste ja naiste poolt. Peab tunnustama, et tänapäewa naine peab wõitlema eelarwamiste ja mõõdunud aegade eeskuste vastu. Tunnistan ja terwitan naist uue, tugewa ja wääruslike jõuna praegusaja rahwaste elus.“

Wastuselts Kelly P-le.

Pean ütleva, et meeleldi waidlen, kuid ainult wasta-tega, kelledekt mul pole karta taktipuudust, ebarrektust. Sarnase tooni vastu, nagu Teie endale lubate „Naiste Hääle“ weebruarikuu numbris minu aadressil, ma harilikult wotan uhke seisendi ja waikin. Kui ma Teile siiski wasta, siis ainult Naistorganisatsioonide Liidu häälekandja parast, keda Teie riivate omas kirjas sama ebadnneestunult kui mind. Mii siis:

Näakides kaswatuselt, ma olen siiani alati filmas pidanud last, nii et seda eriti alla kriipjutada ma ei pea tarwilikuks. Minul ifkikult on liig suur lugupidamine teie ifku jaoks selleks, et teda kaswatada tahta, eriti ema jaoks, sest wiimne on minust juba sellest asjaolult ees, et temal on laps, keda minul ei ole. Jseeneselt mõista on palju inimesi, kes wajaksid põhjalikku kaswatus, eriti tahtaalal, kuid waewalt juudaksin mina wõi keegi muu aidata, kui nad ei tunnusta kõike seda, mis kaswatuje mõttes minu wõi teiste poolt laste kohta kunagi on öeldud. Laps peab alistuma tugewale tahtele, peab igal sammul oma wäikest mina pii-rama. Sama nõue on kah suurele „lapsele“, igale täiskaswanule, kelle tahe ei ole teadlik, selge ja julge.

Teatavasti meie waimses organismiss on kolm peategurit: tunnetus, tunne ja tahe. Võib pidada üht wõi teist tähtsamaks. Intellektualist ütleb, et tunnetusel on meie teadmusel auhoht. Wolantariist arwab, et jällegi tahe etendab domineerivat osa. Minule ifkikult näib, et tunne kui waneim funktsioon siiski wiljastab nii tunnetust kui tahtet. Me walime paljude asjade seast ühe wälja, sest et meid tihti seejuures mõjutawad appertseptiivsed, tundealalised woolamised. Muftkaalne inimene ostab mänguriistu, põllu-meest huiwatamad uued adrad, näitlejat uued draamid jne. Seejuures on muidugi õigus kõnelda tahteliseft tegewuseft, sest et me seda nii näeme. Kui palju aga seda tahteliseft tegewust mõjutawad tundealalised wõi alateadlikud mottiwid, seda meie ei näe mitte.

Teie ifteerite Shopenhauerit ja Hartmanni; pettumud sellest, et mina seda oma artiklis „Kuidas kaswatada tahtet“ ei teinud, mulle heites ette loogika puudust. Kui mul oleks olnud mainitud artiklile pealkirjaks antud: Mis on tahe?, siis ma oleksin pidanud tooma tahte psühholoogia. Võib olla, et ma tõesti mõnikord „Naiste Häälelt“ jõna palun tahte mõiste siju awamiseft, ifteerides seejuures mitte ainult Shopenhauerit ja Hartmanni, waid Kanti, Nietzsche ja veel palju teisi. Ometi ma ei tee seda, selleparast et Teil wõi kellelgi muul õigust oleks seda ilalmainitud artikli põhjal nõuda.

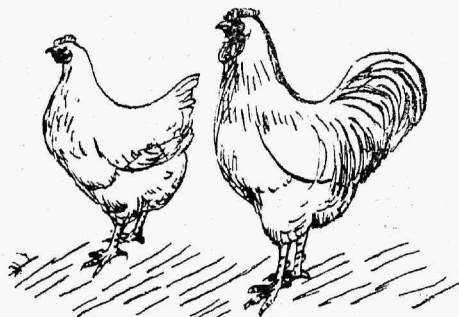
A. Urtel.

Meeletuletusi haudumise hooajaks

Pika külma talve järele jõuab kätte tänavune kevade. Palju kuulub kurtmist, et kanad tänavul talvel pidajid väga pika munemise wahaja; selles küll wististe on jüüdi meie wiltsjad kanapidamise olud, millised olid eriti halvad möödnud külmal ja jõõdakehwal talwel. Paljuis kanalais alles hiljuti kanad lõpetajid talwist puhkeaga ning hakkasid munema. Siis peab kartma, et ka haudumisetung ilmub kewadel tänawu hiljem, mis õieti kahetsemiswäärne, sest mida warem kanad kewadel hauduma hakkawad, seda parem. Warajased kanapojad laswawad alati jõõdsamalt, kui hilised ning hakkawad munema juba sügisel, mil wanad kanad munemist katkestawad. Hilisemad kanapojad sagedasti hakkawad munema alles kewadel. Sellepärast on perenaine hooleks kanu warakult hauduma panna. Sagedasti pole see siiski wõimalik, sest meie oludes puudub kanadel õige tihtigi omaette kinnine laut, kus kanapojad leiaksid kaitset meie kareda ja niiske kewadilmastiku eest. Sellepärast pannakse taludes kanad alles siis hauduma, kui ilmad hakkawad soojaks minema, seega maikuu lõpupoole. Kui aga olud lubawad, oleks kasulikum kanu hauduma panna juba aprillis. Rahjaks juhtub aga küllalt sagedasti, et sel ajal paljuis kanalais pole weel ühtegi haudumishimulist kana. Kuidas seda asjaolu seletada? Põhjused wõiwad olla mitmesugused. Kui, näiteks, kanapidajal on ainult head sorti munakanad (Leghorn, Minorca), leiab ta harwa nende

hulgas warajaseid haudujaid. Üldse pole head munejad kuigi kindlad haudujad, mille tõitu alati on soowitawam haudujaid walida maakarude ja liha-munakarude (Orpington, Blimut Rock, Wiantot, Rho-

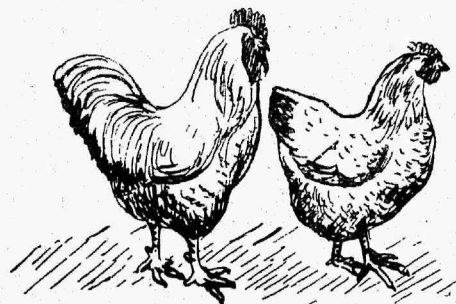

Wiantotid.

de-Island) hulgast; nende hulgast leiab ta kergemini warajaseid haudujaid. Haudumisetung hilineb ka siis, kui ühel wõi teisel põhjusel hilines munemise algus.

e — kondrus nokal, mille abil kanapöög muna seestpoolt taffi teeb.

Orpingtonid.

Kuid millised ka ei oleks haudujate puudumise põhjused, hoolas perenaine püüab tekinud olukorrast pääseda. Ta kuulab teiste kanapidajate juures järele, kuidas on lood nende kanalates, ning kui kellegil juhtub olema mõni üleliigne hauduja kana, ostab ta selle ära, wõi wahetab mõne muneja wastu. Kana pole raske hauduma meelitada ka uuel kohal. Esialgu antakse talle katkest mõned munad, millised pärast,

kui selgub, et kana püüib pesal, wahetatakse haudumismunade wastu ümber. Võõrast kana tuleb pesale asetada õhtu widewikul, ning pesa peale kummuli mõni last wõi korn, kuni kana ära harjub uue ümbrusega. Wäga warajaseid haudujaid võib mõnikord leida kalkumite hulgas. Neid peetaksegi sagedasti ainult sel otstarbel, et nad on wäsinatud haudujad. Kalkumile võib panna haudumispesasse 20—24 kannuna, 15 kalkuni wõi pardimuna ehk 10 hane-muna. Kalkumit võib haudumiseks tarwitada 2—3 korda järginõnda, kui wäljahautud poega usaldatakse mõnele teisele kalkumile wõi kanale, wõi kui poegi üleskaswatatakse kunstema abil. Kana asemel võib haudumiseks tarwitada haudumismasinaid. Neid tarwitades, ei oli kanapidaja ajaga seotud, tal pole tarwis oodata, millal ilmub kanadel haudumistung. Kuid kunstliku haudumise nõrgaks küljeks on asjaolu, et kanapoegadel puudub wanakana, kes neid mitmejuguuste hädawõtude eest kaitseb, neid soojendab, neile wäljast toidupalasid muretseb. Meie taluoludes on kanadel harilikult täielik liikumiswabadus. Wana kana võib poegi aeda, heinamaale, põllule, kus neile looduse poolt laud rikkalikult kaetud. Kui puudub kanadel liikumiswabadus, ning peetakse neid aiaga piiratud maa-alal, võib läbi saada ka ilma wanakanata, asetades seda kunstema abil (See on flaneliga wooderdatud ja soojamee abil soojendatud last, millesse poewad kanapojad, kui neil külm hakkab). Kuid jäärane kasutuswiis nõuab palju tähelepanu ja hoolt. Sellepärast on see läbiwiidaw enamasti ainult suuremais kanalais, kus kanade jaoks peetakse rawitsejat wõi talitajat.

Kanu ei tarwitje lasta haududa samas pesas, kuhu nad munesid. On palju parem walmistada neile uus pesa, paigutades teda soodsamasse kohta, ehitades teda otstarbekohaselt, ning hoolitsedes ka selle eest, et pesas ei oleks sõõdikuid, kes sagedasti elutsewad wanadel münemiskohtadel. Pesa ei maksa teha kõrgeswalisesse kasti wõi korni, millesse kana peab ülewalt astuma, pörutades ja wigastades mune, waid pesa olgu nii tehtud, et kana temasse pääseb ühest poolt küljest. Näiteks wõiks haudumispesa järgmiselt walmistada: haudumisruumi ühte nurka aetakse wähe aiawulda; pesa toeks tarwitatakse mõned telliskivid; kääga tehakse mullas wähe sügawam ühetajane pesaase, millist wooderdatakse seejärel ehitaks rohukamaraga (muld ülespidi), siis 4—5 sm. pakuse laerapõhusekslite korraga. Nii saadakse sügaw ja tihe pesa, milles mune saab asetada üksteise kõrwale kindlalt ja soojalt. Muld annab pesale tarwiku niiskuse, mis hõlbustab poegade wäljatulekut. Pesa peale kummuli võib panna mõni last, millest üks sein on kõrwalbatud, sest kana armastab haududa poolpimedas.

Hauduma pandagu, kui on võimalik, mitu kana korraga, siis võib poegi loondada ühe kana alla, kuna teised wabanewad ning wõiwad kas uuesti hauduma wõi munema hakata. Kui ühes ruumis haudub korraga mitu kana, peab peft nii tegema, et haudu-

jad üksteist ei näeks; sest juhtub mõnikord, et kõigile hakkab meeldima üks teatud pesa, millele nad kõik kipuwad, jättes oma pesa maha. Pefti võib küll asetada üksteise kõrwale, kuid nende wahel olgu kindel sein, mis takistab haudujaid üksteist nägemaft. Kui ühel ajal mitu haudujat kana, kelle pesad ühes ruumis asuwad, pesadelt maha wõetakse sõõma, peab walwama, et nad õigele pesale tagasi läheksid. Sääralikult hoolt nõuab aga haudumapanek, kui kanadel on sõõdikud. Sel korral tuleb kanadele enne hauduma panekut riputada sulgede wahel Persia pulbrit, millega tuleb üle puistada ka pesa, muudu võib juhtuda, et kana jätab pesa maha, sest sõõdikud signewad haudumise soojuses wäga kiirelt ning hakkawad paigal istuwat kana raskelt piinama. Sellepärast peab ka hoolitsema, et hauduwal kanal oleks alati kasutada liiwa- wõi tuhasaun, milles ta saaks ennaft sõõdikuteft puhastada.

Suur tähtsus on haudumismunade õigel walikul:

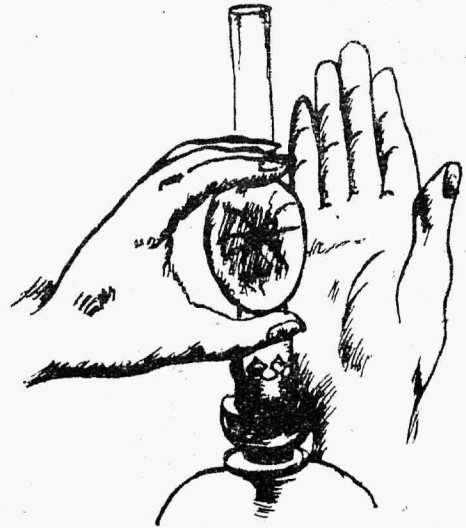
- 1) Mune wõetagu headelt, teist aastat munejateft kanadelt.
- 2) Mune peab alal hoidma 6—10 kraadilises C. soojas ruumis ning neid iga päew keerama.
- 3) Munad ei tohiks olla üle 10 päewa wanad; wanemad munad annawad nõrgemaid poegi.
- 4) Munade hulgast walitagu omaalset (mitte liig ümmargust wõi piklikke), sileda, tugema koorega, puhtaft, tseknise suurusega.
- 5) Haudumismune ei tohi puudutada mustade kätega, neid ei tohi ka pesta; üksikuid plekke võib ettewaatlikult leige weega pealt ära pesta. Puhtaft pesaft wõetud munad on paremad.
- 6) Raputada wõi pörutada saanud mune jätatakse 1—2 päewaks wilusse kohta seisma, siis alles võib neid pesja panna.

Pesja ei maksa panna rohkem mune, kui kana korralikult kinni katta saab. Haudumise wälkel peab haudujaid hoolega filmas pidama. Tuleb tingimata hoolitseda selle eest, et kanad tuleksid iga päew kord pesast maha, sõõksid ja puhastaksid ennaft liiwasau-nas. 10—15 minuti pärast peawad nad pesa peale tagasi minema.

On ilm külm ja puhuwad külmad tuuled, peab mune kana äraoleku ajaks willase rätiga kergelt kinni katma. Haudumise lõpupäewil ei maksa kanu segada, ega neid wäqisti pesa pealt maha tõsta, kui nad ei taha ise pesaft lahkuda. Lahkumad nad wabatahtlikult, peab erilise hoolega mune tõmbetuule eest kaitsema, muudu võib poegade wäljatulek äparduda. Hauduwatele kanadele antagu liiwa toitu, otri, nisu. Pehme toit tekitab kergeft seedimise rikkeft.

Kui haudumise wälkel mõni muna saab kergelt wigastada, võib tekinud pragu paberiga kinni kleepida. Mõnikord on võimalik sellega poega päästa. Rakkiläinud munaga määrdinud haudumismune peab ettewaatlikult leige weega puhtaft pesema ja liiwatamata pesja tagasi panema. Määrdinud pesapõhft tuleb kõrwalpada ja puhtaga asetada. Haudumise käiku on võimalik jälgida järgmiselt:

6—8 haudumispäeval võetakse munad ettevaatlikult üksteise järel pesast välja ning vaadatakse vastu põlevat lampi läbi. On muna meel täiesti selge, siis on ta sigimatta ja teda tuleb pesast kõrvaldada. Säärased mune võib toiduks tarvitada. Paistab muna sees tume plekk ja tema ümber tume rõngas — on idu jurnud ja muna peab sanuti pesast kõrvaldama. Muna on haudumiseks kõlbulik ja idu elus, kui munas paistab tume plekk, millest eralduvad peenikesed harud (veresoonte võrk). Teist korda võib mune proovida päev või paar enne poegade väljatulekut. Selleks pannakse nad üksteise järel ettevaatlikult sooja wee sisse (wee soojus 38—40 kraadi C.). Munad, mis vees taha liiguvad ja mille weest välja ulataval poolel weetil tiirelt ära kuivab, on head ja pannakse kana alla tagasi, kuna teised on mädunud ja visatakse ära. See katsumiskviis ei tee haudumismunadele kahju. Mune on ijegi väga kasulik haudumise lõpul weega niisutada, sest mõnikord kuivab munakoore all asuv õrn kelme ära ja kanapoeg ei saa teda katti karestada, mille tõttu ta munas lämbub. Wees niisutamine mõne minuti jooksul teeb munakoore pehmemaks, mis kergendab väljatulekut. Mune ei ole tarvis ära kuivatada, vaid pannakse niiskelt kana alla tagasi. Kui poegade väljatulek liig pikale venib või juurte maheaegadega jünnib, on karta, et nad munast välja ei pääse. Sel korral võib neile appi tötata. Kuid abi andmine peab sündima ainult äärmiselt juhtumisel ning väga ettevaatlikult, et kanapoeg ei saaks wigastatud. Tühje munakoori tuleb kana alt ära võtta. Kui poegade väljatulek venib pikale, võib väljatulnud poegi esialgu kana alt ära võtta. Kanapojad pannakse siis korvi või fastiga sooja lohta, lattes neid pealt mõne pehme riidega. On kõik pojad munadest välja

Lihtne kõõgilamp võimaldab sigitatud muna äratundmist.

tulnud, pannakse ka äravõetud pojad uuesti wana kana alla tagasi. Arvatakse küll, et aidatud kanapoegadest ei kasna terwed ja tugewad kanad, kuid igakord ei wasta see oletus tõele, sest kanapoegade mõimetus munast väljatulekul ei ole alati tingitud nende nõrkusest, vaid sagedasti ka mõnest tehtud weast pesa ehitamisel või munade alalhoidmisel. Mida asjatundlikumalt walib perenaine haudumismune, mida hoolsamini pöörab ta neid alalhoidmise ajal ja mida otstabelohasemalt on tehtud haudumispesa, seda enam on kindlustatud poegade rohkearvuline ja wawata rüütuolek.

N. Brauer.

Pelargooniad

Lõuna-Asiatis on nende kodumaa. Wähe leidub siili, mis toalillena nii laialt üle terve maailma on lewinenud, kui pelargooniad. Neid võib õitsemas näha waeste inimeste piirketel aibendel ja ka rikaste uhtetel palkonitel ja werandadel. Wata lewimise üheks põhjustamine, mille tõttu nad muutuvad süütsaadawaks igale ühele, kuid lewimise peapõhjuseks on kahtlemata õite rohkus ja ilu, millega pelargooniad wõidawad lillejõprade poolehoidu.

Pelargooniad on palju liike. Kõige laiemalt tuntakse tšoonapelargooniaid, kelle hulka kuuluvad suurem jagu meist leidumawid pelargooniaid. Nende ühtselt tundemärgiks on wähe tumedam ring lehel. Died on neil lihtsad või täidetud. Lihtõielisi tuleb eelistada, sest nad kaswatatakse rohkem õisi ning died on neil suuremad ja sagedasti ka wärwikuksajamad, kui täidetõielistel. Eriti toredad on punased lihtõielised

pelargooniad, milleid ka kõige rohkem tarvitatakse palfonite, rõdude, werandade ja peenarde ehteks. Pelargooniate hulgas on ka kirjulehelisi sorte, milleid kaswatatakse ainult nende lehtede ilu pärast. Wäga ilusad on juureõielised või inglise pelargooniad, millel on suured toredad died ja wõrditud lehed. Neid kaswatatakse erinim toalilledena kui palkoni ehteks. Watalt tunatakse meil ka roosipelargooniaid, millel on wäikesed lihtsad rooja died ning ilusad lehed; lehtedel on wäga aromaatilne lõhn, ühevärnis, kui neid hõõrutakse. Ka teistel pelargooniate liikidel on lõhnawad lehed. Kuid died on kõikidel täiesti lõhnata.

Pelargooniad armastawad wammasat janihegast kompostimulda. Sewadel peab neid märgis-aprillil ümber istutama, kasutades võimalikult wähesed potte, milledes nad paremini õitsewad. Wadnikud on tähelepannad, et pelargooniad potides õitsewad ka rikkali-

lunnalt, kui lastides ja peenardel, kus nad liig palju lehti ja võrsid kasvatavad; sellepärast soovivad nad pelargooniaid alati pottidest istutada ja alles potiga lastidesse või peenardesse. Enne ümberistutamist kevadel peab pelargooniaid lõikama. Võib tugivaid kasvusi lühendada umbes $\frac{1}{2}$ võrra, jättes alles 4—5 silma, mis varsti hakkavad noori võrsid kasvutama. Mahaldigatud võrsid saab pistokstena pelargooniate paljundamiseks ära kasutada. Võrsudel lõigatakse 2 alumist lehte, võti, kui võrsud on väga lühikesed — üks alumine leht ära, ning võrsud pistetakse umbes $\frac{1}{3}$ võrra kogupikkusest mulla sisse. Muld surutakse pistokja ümber

Pelargoonia pistoks.

linni. Pistokste jaoks on kõige kohasem tarvitada 8—10 jn. laiuseid potte, milledeste võrsud pistetakse ümber ringi poti ääre ligidalt, sest tähelepanekute varal on kindlaks tehtud, et poti ääre ligidalt pistokjad paremini kasvavad, kui keskkohal. Pistokstega pott asetatakse

Pelargoonia-pistokjad potis.

päitejapaistestilele ainalle. Pelargooniate pistokjad juurduvad kuumis kiirelt. Kavalkuult on juba keisil nädalal vähest kasvu märgata. Pistokji peab lastma ettevaatlikult, et veesi ei hakkuks warteale; liig rohke

lastmine on kahjulik. Muld olgu paras niiske. Västi juurdunud pistokji tuleb ühtlalt vähestesse pottidest istutada, ning hiljem, kui juured potti täidavad, uuesti ümber istutada. Märtsi = aprillikuul võetud pistokjad hakkavad juba juune keispäigal õitsema. Kui tahetakse jaada varakevadel õitsevaid pelargooniaid, peab pistokji istutama augustikuul, neid ühises potis ülealuse hoidma ja kevadel varakult üksteipottidesse ümber istutama. Kui pistokjad kasvavad harunematta, peab neil latva vähe kärpima, mille tagajärjel alumnised pungad hakkavad kasvama ning võrsud harunema. Kuid kärpimise tagajärjel hilineb vähe õitsemine. Sellepärast ei kärbita neid pistokki, milliseid tahetakse kiiremini õitsele ajada. Kõrd õitsema hakkavad pelargooniad õitsevad väsinatult kuni hiline jügieni. Iga lehe kaenas tekib uus õist, mille õied peagi üksteise järele lahti puhkewad. Õitsevad pelargooniad tarvitavad rohkesti toitu ja parajat niiskust. Sellepärast peab neid alati silmas pidama, õigel ajal ettevaatlikult lastma, et veesi ei hakkuks lille warteale, millest võiks tekkida warve mädanik. Kõrd nädalas või ka kahe nädala tagant neid kergelt väetama ning juune jookful mõned lorrud ümber istutama. Pelargooniad armastavad päikest ning õitsevad rikkalikumalt päitejapaistelistel aendel. Pelargooniate, kui ka teiste toakillede väetamiseks võib tarvitada kas kunstväetisaineid või lehmawirtja, millel on vähem lõhna kui muul virtjal. Siiski wirtjatarvitamine toas leiab harwa poolehoidu, waid rohkem tarvitatakse kunstväetisi. Maärdest saab osta nitrofosugeid toitejoolasid, mille wõju lilledele on väga hea, kuid mille hinnad kahjuks kuumis kallid. Kõige parem väetisaine on perugvano. Seda ja ka toitejoolasid võetakse 1—2 gr. 1 litri wee kohta. Selle weega võib kasta ainult terweid, hästi kasvavaid lilli, mitte aga haigeid, ning wärskelt ümberistutatuid. Enne väetamist peab kuni lilli weega lastma. Väetamine jündigu õhtupoolikul ning kumagi mitte päikese käes.

Mias ja pallonitel asjuvaid pelargooniaid võib väga hästi lehmawirtjaga väetada, eriti maal, kus see väetisaine on kõige kättesaadavam. Wirtja valmistatakse järgmiselt: Suurde weetünni, mis mahutab umbes 2000 lit. wett, wiatse üks ämbri täis põhuba lehmajõnnikut, millele kallatakse wett peale, täites tünni ääreni. Tünn lastakse pealt laudadega või kaanega kergelt kinni ning lastakse virtjal mõne nädala jookful käärida. Peale selle võib teda väetamiseks tarvitada. Soovitan on ka sel wirtjil jaadud wirtja meelgi kasjendada. Wainmedele on kahjulikum anda wäetist korralvalt väheste annustena, kui korraga palju.

Kuid pelargooniate eest hantakse kirjeldatud wirtjil hoolt, ei wäsi nad kumagi õisi kasvatamast ja meele ainald ning aeda ilustamast.

H. Brauer.

Wafikalaha

Wafika liha loetakse peenemate lihade hulka. Loomalihaaga võrreldes on wafikalaha lahjem, seega siis sisaldab enam vett ja vähem rasva. Kuid wafikalaha liha on peenemad kui loomaliha ja seega on wafikalaha pehmem ja kergesti seediv. Toidunollustest sisaldab wafikalaha jamuti kui kõik lihad vett, munavalget, rasva ja foolasid, kuid peale selle veel õige rohkesti liimainet. Toidunolluste arv või juurus wafikalihases oleneb wafika vanadusest või õigemini wafika jootmise ajast. Hea wafikalaha on vähe roosakas, peaaegu valge, rasv valge ja liha kuld. Kui wafikas vähe joodetud, on liha hall, koguni sinine ja limane. Kõige parem wafikas on kui ta 4—6 nädalat joodetud. Kõivadel on wafikalaha kõige odavam, jägedasti loomalihaast odavam. Kõige maitsemam on wafikapraad, s. o. kagamine kints, neeru praad ja wafika karbonaad. Harilikulteks wafikalaha kaatjateks on juurvilli, makaronid, riis ja iga juugused salatid. Siin mõned wafikalaha valmistamise viisid:

Wafikalaha rull.

1½ kilo wafikatükkeliha, 1½ spl. soola, 100 gr. võid, 1½ spl. jahu, hapukoort, kumatud või värsket peterjellilehtri.

Liha pestakse kuuma vette kastetud rätikuga ja kaotatakse wafaraga tergelt läbi. Võdi hõõrutakse vahule, lihatatakse peenendatud peterjelli. Saadud segu määratakse liha pinnale. Liha rullitakse ja jeotakse. Pajas lastakse rasv kuumaes mitma, wafika rull pruunistatakse, riputatakse jahu ja fool peale, lihatatakse keema vett ja lastakse kinnise kaane all küpseda. Kastele lihatatakse haput koort.

Wafikapraad.

Wafikakints või neerupraad. 2 spl. võid või rasva, soola. Kaste: 2—3 spl. jahu, haput koort.

Liha pestakse kuuma vette kastetud rätikuga. Lastakse wafaraga läbi ja pannakse pannile, kuhu valatakse vähe vett. Prae peale pannakse rasva või võid. Kui liha pruun, riputatakse soola pinnale ja praad keeratakse ümber. Sa teisele poolele riputatakse soola. Praad küpsed 2—3 tundi. Õig oleneb prae juurusest. Kui praad küps, tõstetakse waagnale; kastele lihatatakse jahu ja haput koort, lastakse läbikõrta, kurnatakse.

Wafikalaha-õitõed (Wiener-Schnitzel).

1 kilo pehmet wafikalaha, 1 spl. soola, ½ klaasi mett. ½ klaasi kumiviku jahu, võid küpsutamiseks, sidrun, kisu.

Liha pestakse kuuma vette kastetud rätikuga. Võidatakse ristipidi 1½ kõrme palkjuseks tükkideks, kaotatakse wafaraga ja moodustatakse ümmarguseks või pikerguseks. Sool leotatakse vees, lihatatakse kastetud sinna ja weeretatakse kumivikujahus. Võitõed küpsutatakse pannil juures võis või rasvas hea tule peal mõlemalt poolt pruuniks. Pannakse kuuma waagnale pannilt, või valatakse peale ja iga lihatati peale sidruni ratas ja puhastatud kisu.

Keedetud wafikalaha valge kastega.

1½ kilo wafikalaha või tükkeliha, 1½ lit. mett, 1 sibul, 5 tera pipart, tillivarfi, sool. Kaste: 2 spl. võid, 3 spl. jahu, ¾ lit. teent, sidruni mahla.

Liha pestakse kuuma vette kastetud rätikuga. Weji kuhu pannakse sool, sibul, pipar ja tillid, keedetakse ja liha pannakse sisse. Keedetakse kuni pehme. Liha kõigatakse parajateks tükkideks ja tõstetakse waagnale. Võdi ja jahu keedetakse katlas ja liha keetmisest saadud leem lihatatakse vähehaaval hulka. Lastakse läbikõrta. Lihatatakse sool ja sidruni mahl. Kaste valatakse liha peale.

Santatud wafikaajud.

2 wafikaaju, soola, mett, 2 spl. võid, 2 spl. jahu, ½ lit. piima või rõõska koort, pipart.

Wafikaajud leotatakse. Keedetakse vähe aega soolases vees. Tõstetakse keema veest ja valatakse kuhu veji peale. Ajude peal olenu nahk kõrvaldatakse ja ajud peenendatakse. Võdi ja jahu keedetakse, piim või koort, ajud, jamuti pipar ja sool lihatatakse. Lastakse läbikõrta.

Aprillikuu jõögijedel.

Esmapäev: Peedi juup viinivõrskidega. Mataroni worm.

Teispäev: Keedetud liha mädarõigastega. Kõhu- piimast keedetud pirulad hapukoorega.

Kolmapäev: Neeru juup hapukurkidega. Tursi worm kartulitega.

Neljapäev: Wafikalaha-rull. Ploomi juup.

Reede: Matka ja kartulli worm. Demise leem.

Saupäev: Kartulli juup. Mustaleiva worm vaniljekastega.

Pühapäev: Wafikalihalõiked (Wiener-Schnitzel). Berliini koogid.

Suhkrus keedetud apelsini koored (Zutat).

Apelsini koored, mett, suhkur. Apelsini koored leotatakse 4—5 päeva, iga päev mett vahetades. Keedetakse juures vees 1½—2 tundi ja tõstetakse sõela peale. Weji pigistatakse koortest. Koored kaalutakse ja suhkur mõetakse koorte kaalu. 1 kg. suhkru kohta mõetakse ½ lit mett. Koored suhkru ja weega pannakse keema. Keedetakse seni kui lähemad läbipaistvaks ja vedelik teeb väheseks. Pannakse purki.

Apelsini leem.

5 apelsini, 1 apelsini koor, 1 sidron, 1½ lit. mett, 1½ spl. kartulijahu.

Weji ja riivitud apelsini koor keedetakse. Kurnatakse, pannakse uuesti tulele. Lihatatakse suhkur ja kartulijahu. Valatakse tirinasse. 3-e apelsini ja 1 sidroni mahl ja jamuti 2 toore apelsini tüki lihatatakse juure. Sütakse külmalt.

Käsitöö ja riieetus

Toimetanud Renate Põlendit

Filee

Kõik käesoleva lehe muustrid on joonistatud linakestele filee tööks. Tööd tuleb 2 ruutu suurem kaunistusest valmistada mis pärast tööd täitmist saab äärest ära lõigatud. Tõrugu õpetus ja täitmine 1928. a. „Naiste Hääl“ septembri kuu lehes. Tõrugu kui ka täitmise tarvis tarvitatakse CB linafi lõnga. CB linafi lõng on oma läite ja vastupidamise poolest võrreldes teiste lõngadega väga hea.

1) Eesti vöö kaunistusest loflu seatud muster väikele linakestele. Tõrugu täide pistetes tähendatud muustrilehel.

5) Diktitud jakkine aastase lapsele. Joonistus muustrilehel.

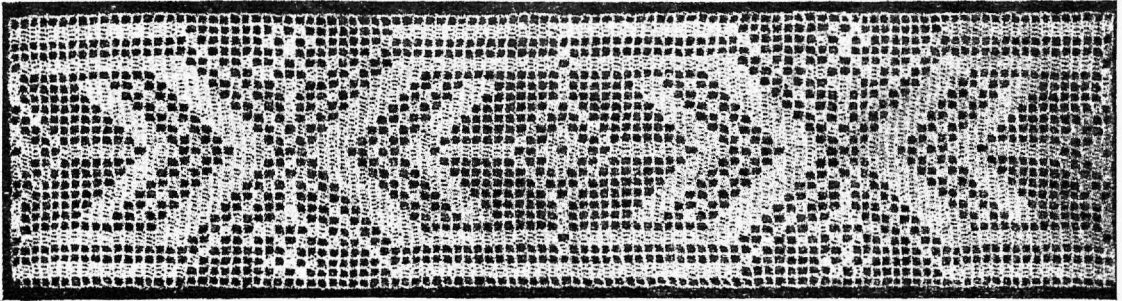
6) Taskuräti nurk valge tikandusega.

2) Ümmargune lina. Tõrugu täiteks tarvitatud eespistet.

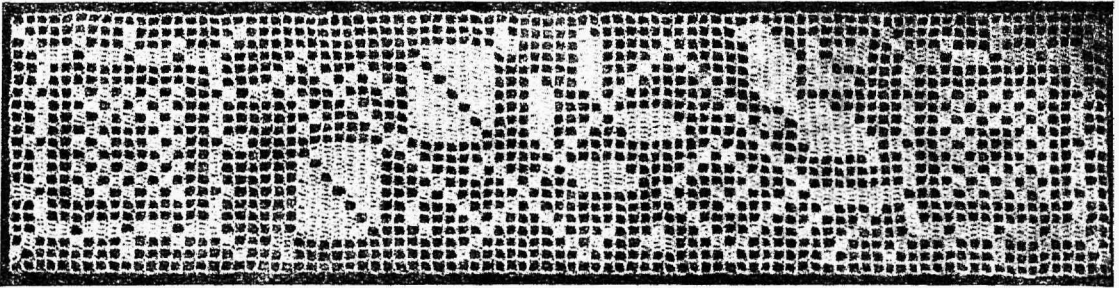
3) Neljannurkne linakeste. Muustrilehel pool linakeste joonistust. Tõrugu täiteks tarvitatud nõelumispistet.

4) Väike ümmargune linakeste veerand suuruses muustrilehel, täidetud samuti nõelumispistega.

7) Ripitud mahepits 8 jm. lai.

8) Ripitud mahepits 6,5 jm. lai.

Nr. 3. 9-aastase poijitese kowadmantel tumehallist lodu-
toetud riidest.

Nr. 4. 9-aastase poijitese ülitond walge kraega.

Nr. 5. 4-aastase poijitese ülitond ruudulijest riidest. Lõige
lõikelehel nr. 6—13.

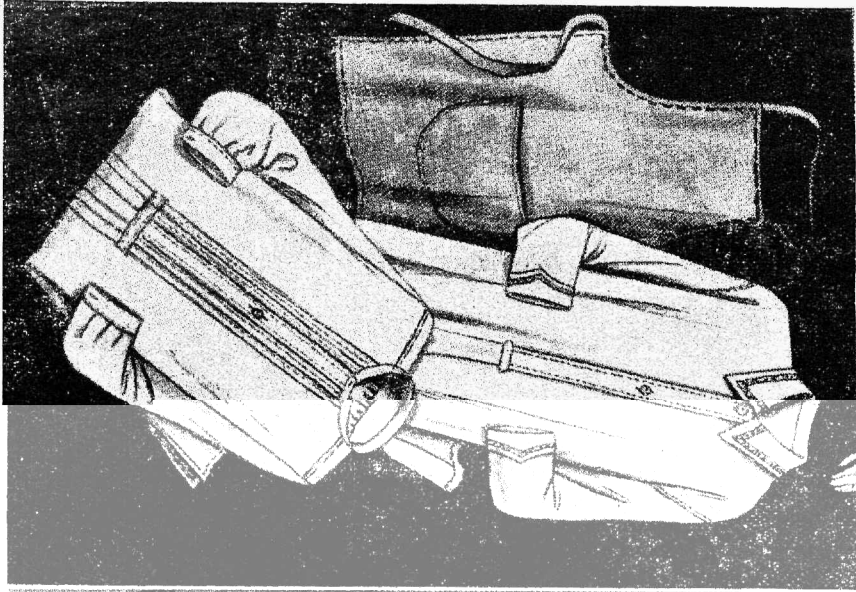
Nr. 6. Tööpõll suuremale poijile.

Nr. 1. Etteandmise põll. Walgest batistist õmmeldud põll, mis kaunistatud käppiluga. Mõlemad osad on enne kokkumlemist walmitis õmmeldud. Sama põlle võib ka kirjust riidest õmmelda. Lõige lõikelehel nr. 4—5.

Nr. 2. Ühtne põllekene rootsiriidest. Lõige lõikelehel nr. 1—3.

Nr. 7. poifiteie täpppõll.

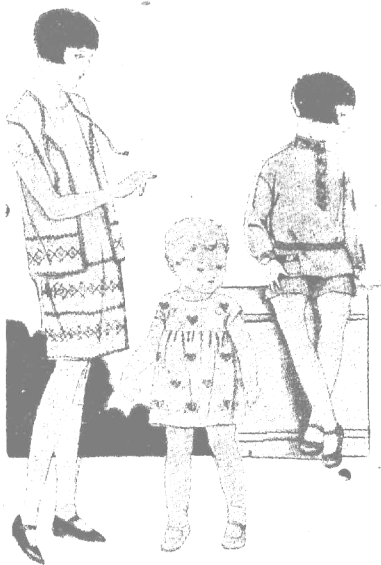
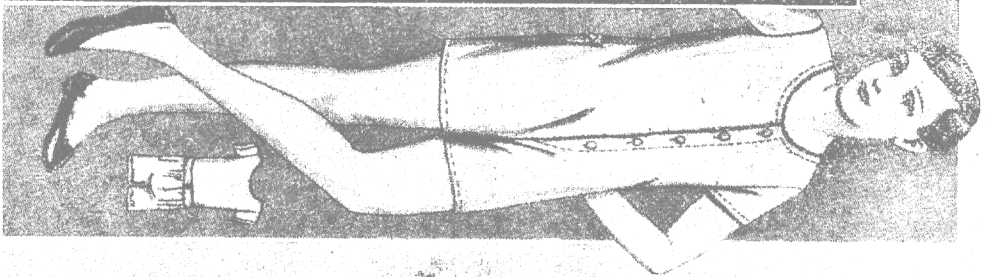

Nr. 8. Sõõfart, 10-aastalate poifiteie karmbitud firu pe-ljupaetlaga. Sõige pittelehel

nr. 14—17.

Nr. 9. 12-aastalate poifi põenamõfart. Sõige pittelehel nr. 21—26.

Nr. 10. 9-aastalate poifiteie firtõpõite. Sõige lõttelehel nr. 18—20

Nr. 11.

Nr. 12.

Nr. 13.

Nr. 11. Sõisteta kfeit ja jatt 9-aastase tütarlapsel, kaunistatud titandusega. Titanduse wahed ja aar kaunistatud paetlaga, mis kinnitatud riidele sõmpõistel. Walgele riidele mõib tikkida punase eht sinise wärwilise lõngaga, kuna wärwilisele riidele walgega.

Nr. 12. Wastase tütarlapsel kleiditene, tikkitud ristõistel tahewärwilise lõngaga.

Nr. 13. Kirjust musliinist pluus kaunis-tatud walge willase riidega.

Nr. 15.

r. 14.

Nr. 14. Walgest pesuwil-lasest bluus. Sõitõtt kaunistab 5 sm. laine wastand woll ja pãrõlmutter-nõõbid.

Nr. 15. Kirjust musliinist bluus, kaunistatud walge willase riidega.

Ranewa pinnalised afaeesriided

Nielus nr. 1. Sidus ja foetamine nr. 2.

Kergelt foetavad on ranewa pinnalised eesriided koefirja joontega, nagu juures olev riideproov. Töö on tehniliselt kerge ja läheb kiirelt, sobib kodudesse, kus lihtsamaga ja sirgjoonelisega lepitakse. Ranewa kirja mõib joovi korral raskesti = tihedamalt, ehk kergemalt, õredamalt kududa, nii nagu sidusi kokku seada tahetakse. Ranewa kude eesriiete pinna riidena mõjub jollidsest, itujalt wolti kuttuw ja alati wäärtuslikema mõjuga kui labane pinna kude. Olgu siis kui eesriidel rikkalik warnide kirju kaunistus, mis labasele pinnaale passiwam.

Proowis on kolmest lõngast koosnewa rühma waele ka üks üffitut, ülepinna õredalt pandud, labajest ristlõwud lõnga. See teeb riidete kerge pilutaotise ijeloomu, kuna aga harilik ranewa kude nr. 3 seadluse järele (ühe pinna waele 3 lõnga, teine pinna waele tühi jne.), ainult kolmik lõnga rühmadest koosneb. Selle tõttu ka paksem ja rassem wiimane.

Soome kangrud kujuwad ranewa tehnikas, sama seadlusega ka fillee wõi wõrk ranewa piinda. Mis muidu ilus — kuid pejus kergelt jega libijeb, lahtijest ristlõwate lõngade pärast. See oleks fillee kude siis järgmiselt. Suga nr. 2/80 ja kaits pinnuwahet tühja. Sama õredalt kolmik koerühmad koepidi foetud, et täieline wõrk kujuneks. Seda on soovitaw ainult tumedamatest wärwidest kududa. Näiteks: tumesinine lõim ja oranš kollane ko.

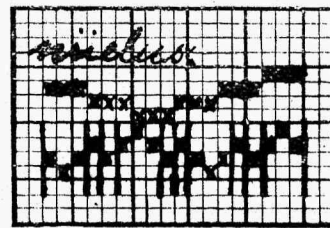
Weel rassemalt wolti langew ja paksem ranewa kude on neljaliste lõnga rühmitustega. Seadlus nr. 4. Wiimane sobib ka willastest lõngadest kudumiseks eesriiete pinna kudets läbiwillaie mantliriide kudumiseks.

Nielus nr. 1 proowiriide juure on neli lühikest silmalist kirjaniiti, milledeesse iga niie kepi peale 3 lõnga forwuti tuleb niietada. Kes 4 pikasilma põhjaniit, ranewa pinna kudumiseks uuesti niietada. Selles niietuse joonistuses on ka äratähenadatud tugewate waejoontega lõngade järjetord sukta panemiseks. See oleks järgmiselt: 3 lõnga ühe sua pinna waele, üks pinnuwahet tühi, kolmandama pinnuwaele 1 lõng, neljas pinnuwahet tühi, wiisendama pinnuwaele 1 lõng, kuues pinnuwahet tühi, seitsmendama pinnuwaele 3 lõnga, kahesjas pinnuwahet tühi üheteistkümendama pinnuwaele 1 lõng, kümnes pinnuwahet tühi, üheteistkümendama pinnuwaele 1 lõng, kaheleiskümnes pinnuwahet tühi ja algujest peale korrata. Sealjuures tuleb täpselt tähele panna, et kolmikrühm, mis ühe sua pinnuwahetele kokku pannakse — alati jamade niie kepide pealt on — nagu seadluses nr. 1 rühmitatud joontega. Foetamine jamades rühmade jägudes. Nii et kolm esimest koet tugewalt jualaega kangas kokku lüüa, kuna teismised üljitud lõngad õredalt, lõimelõngade õredusega kooskõlas. Koefirja kudumisel tallatatakse kirja koelaudu waheldamisi ranewa siduses olewate labaste koelaududega. Kirja koet kirjakoelaua waheliku ajal ja põhjakoet labaste koelaua ajal. Esimene peab wähemalt kaherordjelt poolitatud olema ehk jämedam kui põhja ko, kuna põhja koelõngaks sama lõimet tuleb tarwitada, mis lõime lõngaksfi. Zudantvehn beesh lõim nr. 2/32. Kirja lõng läike niit C. B. nr. 30, meelepärastes wärwidest. Suga nr. 100. Seadluse nr. 3 ja nr. 4 kudumiseks jamaft lõngast juga nr. 90. Mõle-

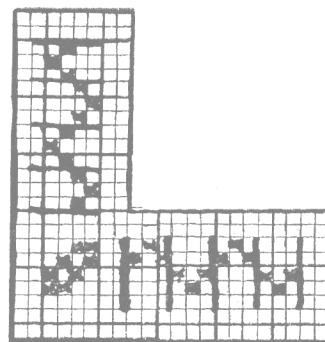
mis seadluses on juttapanemise rühmitus tugewate joontega ära tähenadatud, nii ka foetamises.

Edasi ühendatud ranewa ruudulises kokkuseades labase pinnaga. Eritijest ilus ja sobiw kude peenikestest materjalist, nagu läikelõng nr. 30 ja 40 C. B. Ruudu jaotuse mõib mitmet moodi wõtta. Kas ühejuguised nelinurgad, üks labase, teine ranewapiinuline, näiteks: 7 sm. ehk 12 sm. ruudud suured. Näide nr. 5=b. Siis üks ruut ranewa 3 sm., teine 7 sm. ja weel teist moodusi. Näide nr. 5=a. Suga nende kudumiseks oleks nr. 120 ja 130 paras tihedus, kolmelõngaliste rühm ühe pinna waele, teine tühi jne.

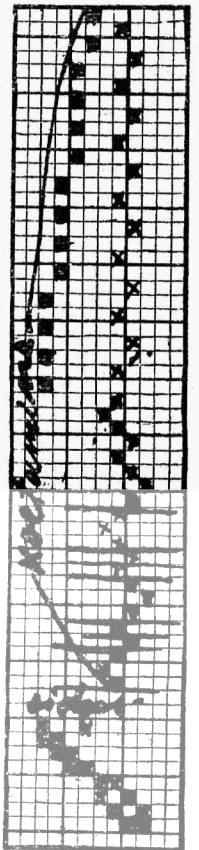
Ruuduliste, ühendatud ranewa seadlus nr. 5. I märgitud nieluse waele, esimese neljaniie peal on üheruudu nielus, ja nii mitu kord seda korrata kui suurt ruutu tahetakse. II märgitud nieluse waele on teise ruudu nielus teise nelja niie peal, ja ka nii mitu kord korrata kui suurt ruutu tahetakse. Niijama foetamine. 8 niiet ja 8 koelauda.

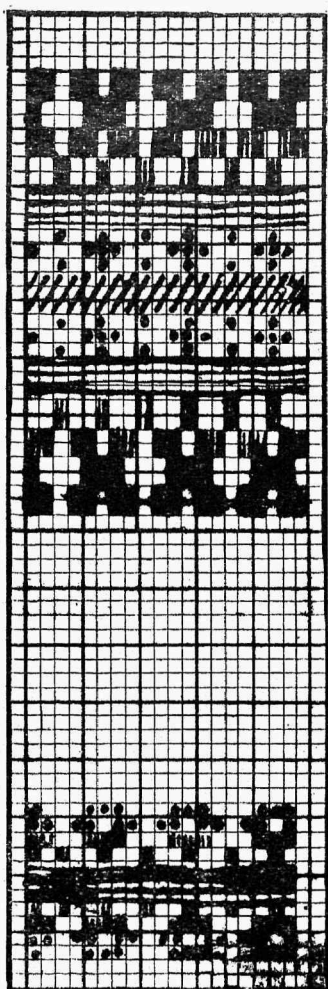
Nr. 1. Nielus riideproowi juurde.

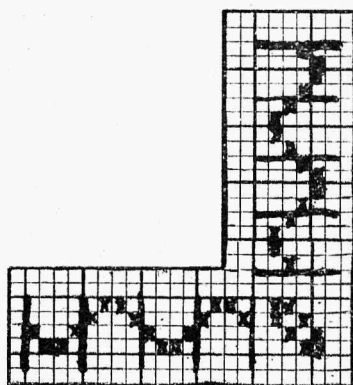
Ranewa seadlus nr. 3.

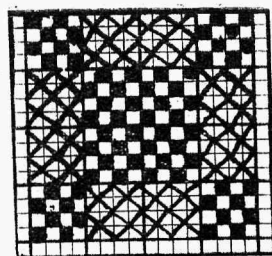
Nr. 2. Sidus ja foetamine riideproowi juurde.

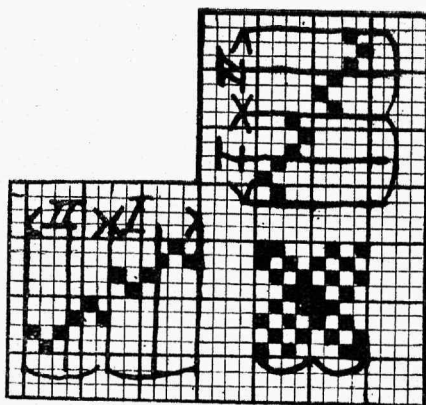
Nr. 1. Aknasevilde-kivi proovi juurde.

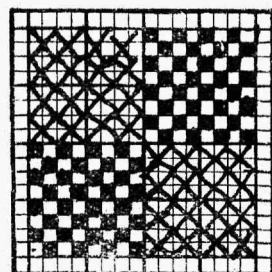
Panewa seadlus nr. 4.

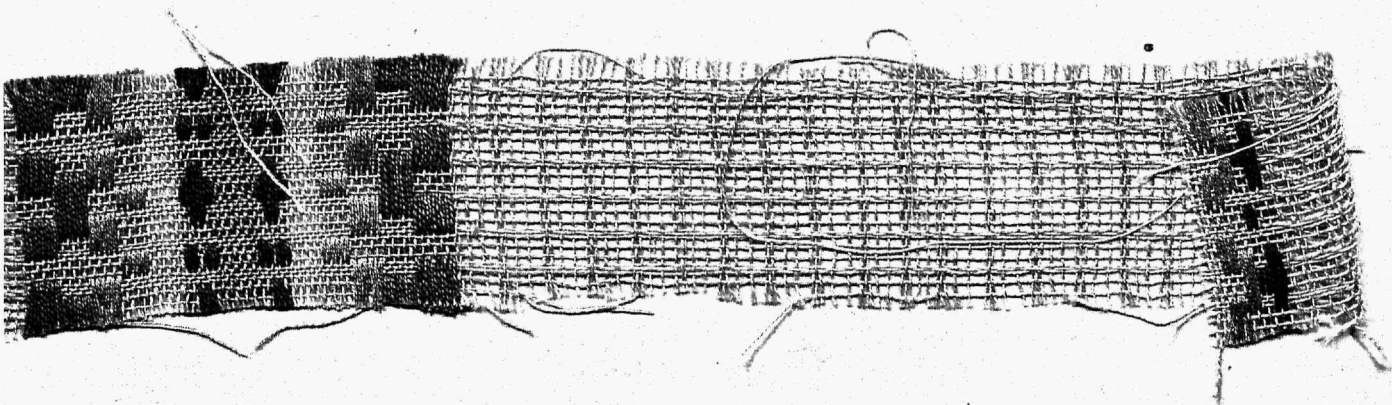
Riudulise-pinnalise faneva jaotus nr. 5-a.

Nr. 5. Seadlus riudulise-pinnalise fanevartiidele. 1. ruudu, 2. ruudu niitetus.

Riudulise-pinnalise faneva jaotus nr. 5-b.

CARTIER-BRESSON

PARIS

PESUKINDLAD PARIS VÄRVID

KÄSITÖÖLÖNGAD

Esimese klassi prantsuse vabriku
saadused

Kaitsemärk

„A la Croix”

PESUKINDLAD VÄRVID

(300 värvi)

Märkniidid

Pärllõngad

Brillanté d'Alger (Mouliné)

Heegeldamise niidid

liri lõngad

Linased lõngad

Hedebo niit

Nõelumise lõngad

Asutatud aastal 1825

OKINGAS

TRIKOO
DITSI
JA

SUKAVABRIK TALLINN

VALMISTAB KÕRGES HEADUSES:

Sukki

Sokke

Laste sukki

Trikoopesu

Pesusiidi

Siidi kleidiriiet

Pesupitse

Paelu

Spordi ülikondi

Saadaval üle maa

Äärmiselt tarvilikud

vahendid teie iluduse alalhoidmiseks on

Osis
kreem

Osis
puuder

Osis
seep

A-S. EPHAG :: TALLINN

Harju tän. 41 ————— Narva m. 42

Saadaval kõigis apteekides ja rohukauplustes

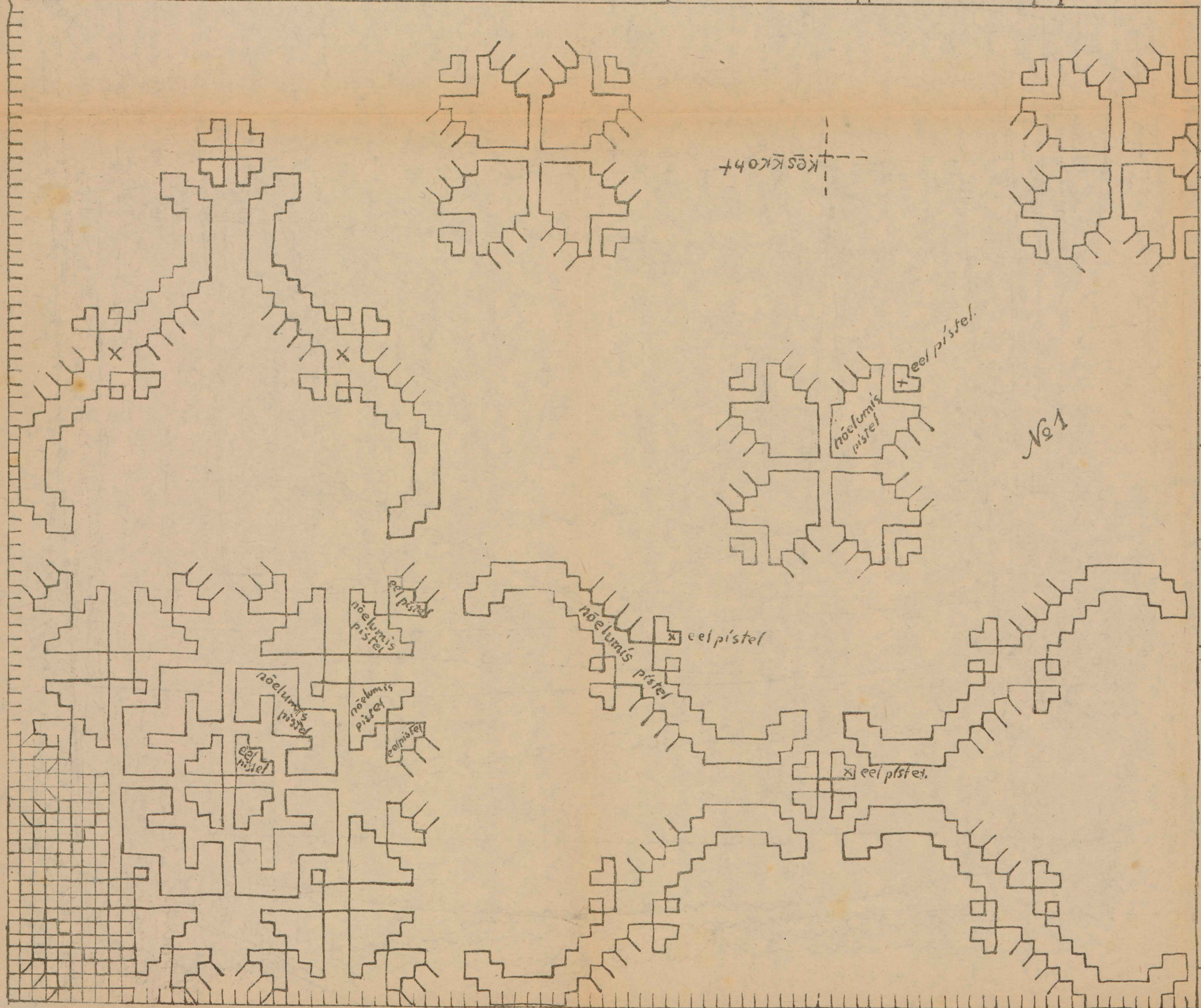
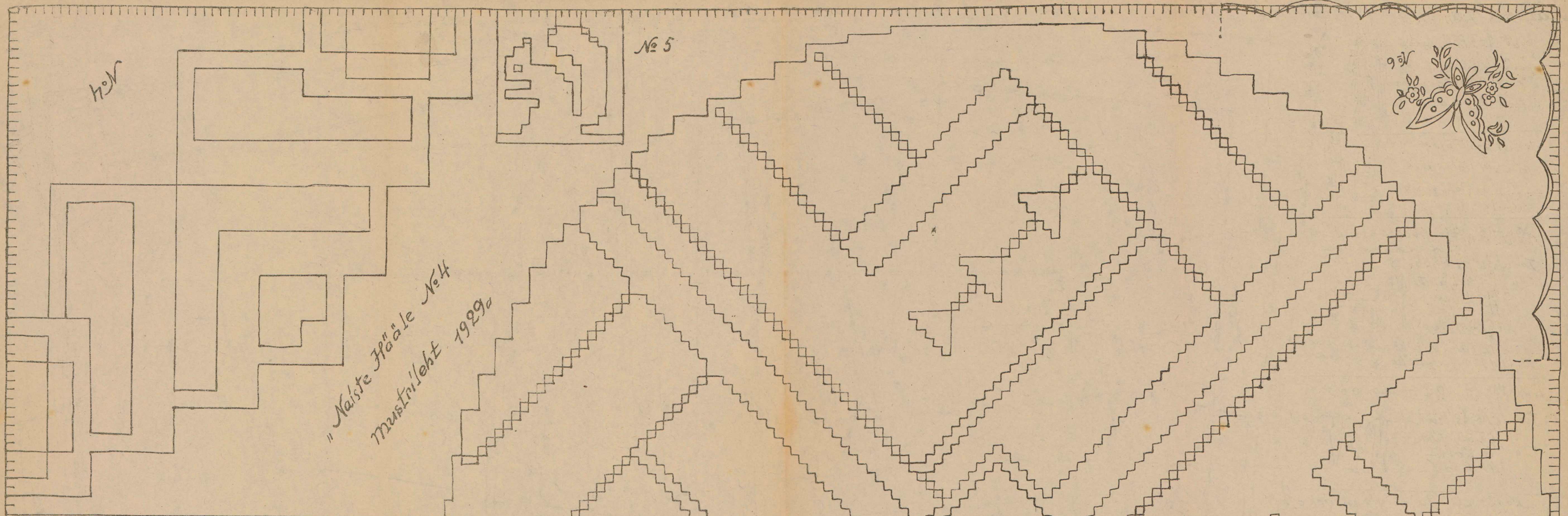

h. v.

N° 5

"Naiste Hoale" N° 4
Mustrileht 1929^a

Keskkoht

Keskkoht

N° 1

noelumiis
pistel

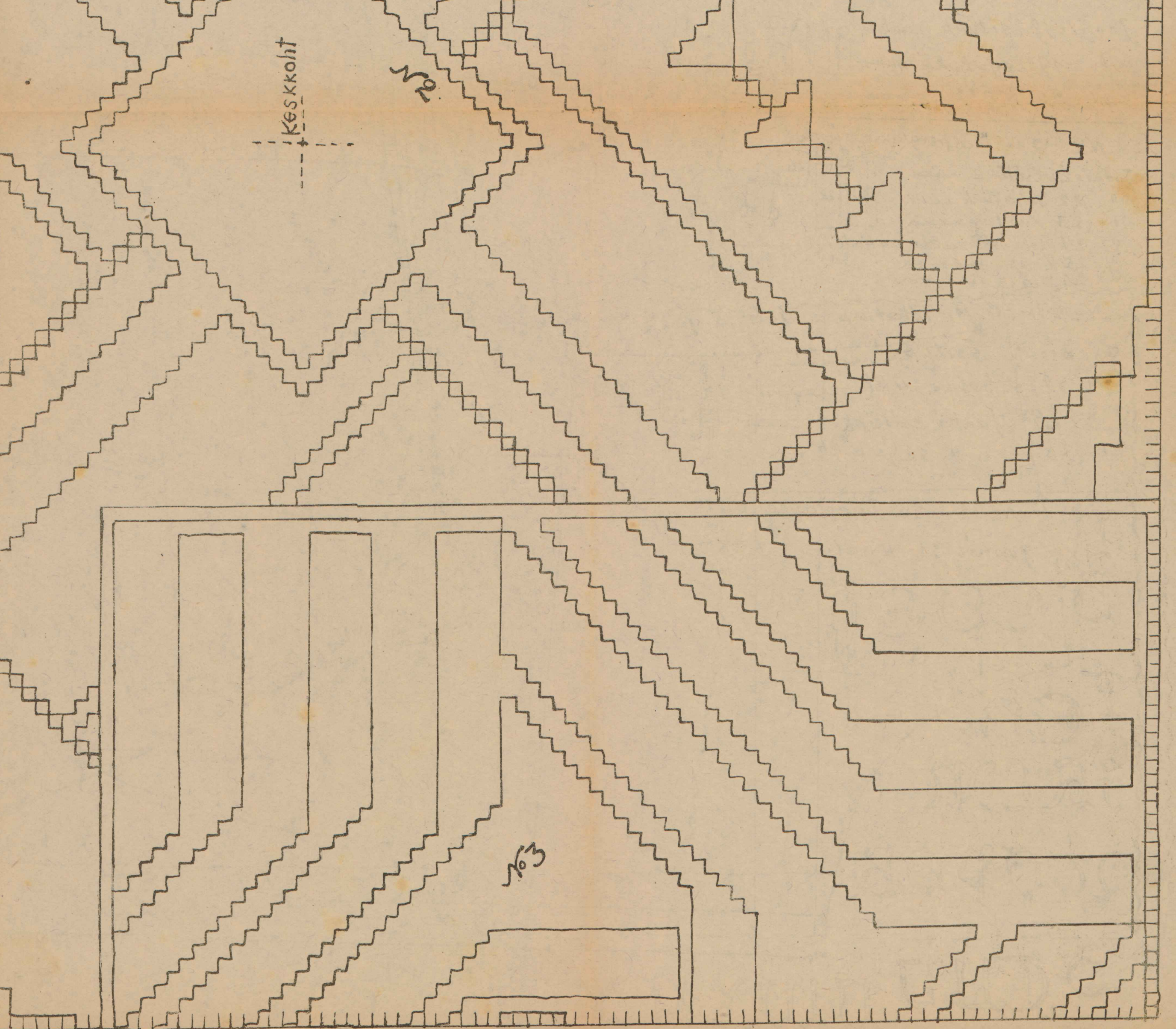
noelumiis
pistel

noelumiis
pistel

noelumiis
pistel

noelumiis
pistel

N° 3

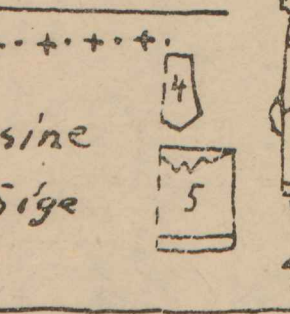

"Täiste Hääle" №4 Mustri-leht 1929a

№ 1-3 Põll x-x-x-x-x
 Joonis 1 Rinnaesine
 " 2 Põlledõige
 " 3 Õlapuelad

№ 4-5 Põll +++++
 Joonis 4 Rinnaesine
 " 5 Põlledõige

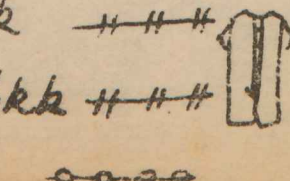
№ 6-13 4a poeglapse üllikond
 Joonis 6 Esitükk
 " 7 Seljatükk
 " 8 Krae
 " 9 Käs
 " 10 Käs
 " 11 Käti
 " 12 Püksiesitükk
 " 13 " seljatükk

№ 14-17 10a poeglapse õösärk
 Joonis 14 Esitükk
 " 15 Seljatükk
 " 16 Käs
 " 17 Krae

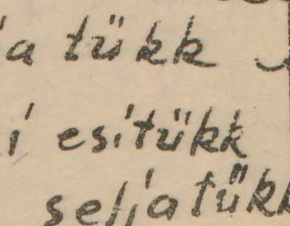
№ 18-20 9a poeglaps. särkpüks
 Joonis 18 Esitükk
 " 19 Seljatükk
 " 20 Käs

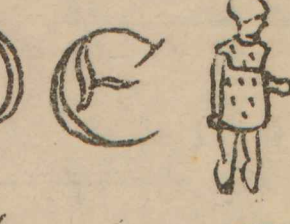
№ 21-26 12a poeglapse sünk
 Joonis 21 Esitükk
 " 22 Seljatükk
 " 23 Kaelus
 " 24 Paberist kaela väljalõige
 " 25 Krae
 " 26 Käs

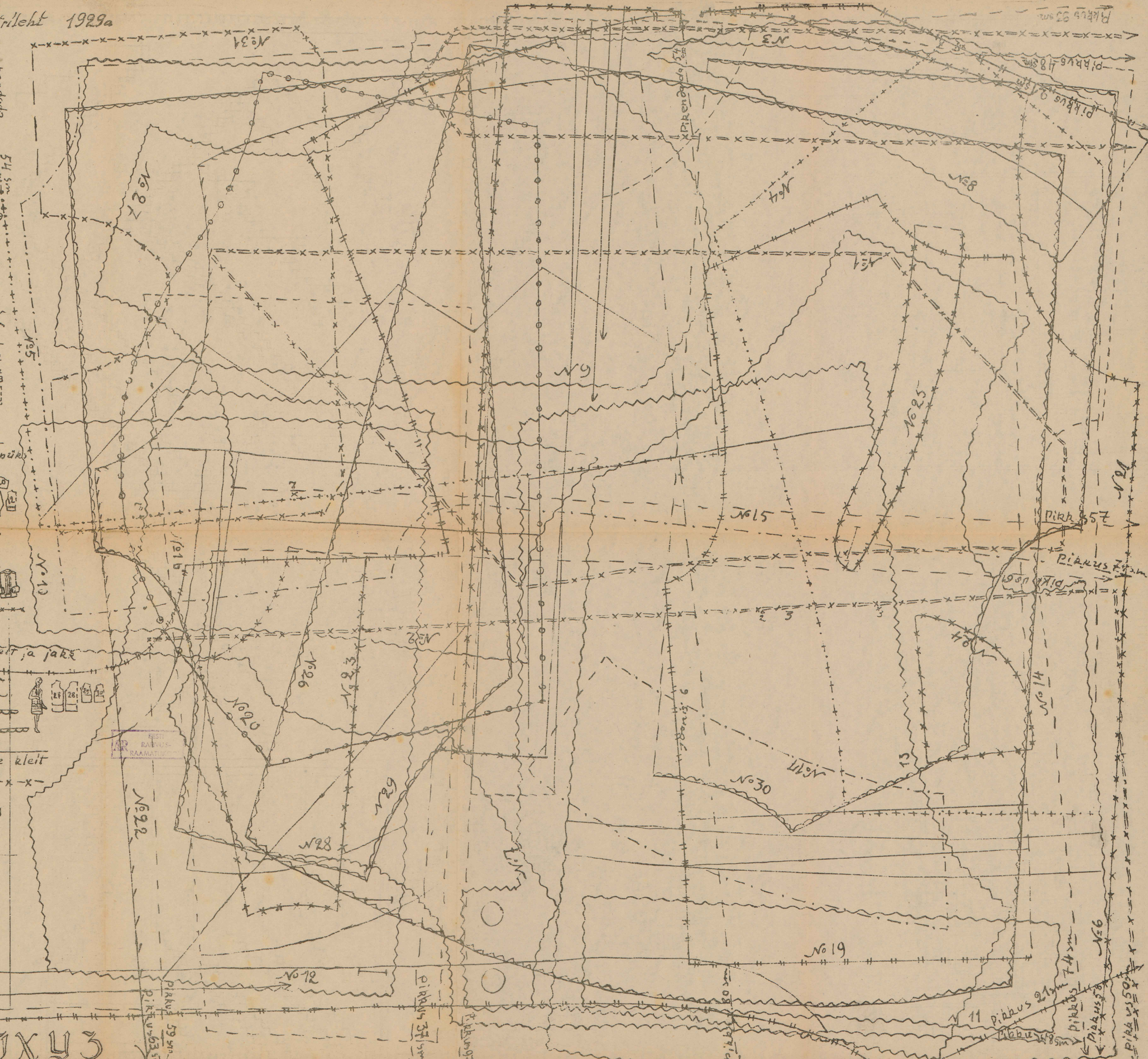
№ 27-30 9a tütarlapse kleit ja jakk
 Joonis 27 Esitükk
 " 28 Seljatükk
 " 29 Jakki esitükk
 " 30 " seljatükk

№ 31 1a tütarlapse kleit
 Joonis 31 Kaelus

U
 B C D E
 F G H
 I J K L M
 N O P Q R
 S T U V W X Y Z

ESTI RAHVUS-
 RAAMATUKIRJASTUS